

MŪSU VILTIS

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS — LITHUANIAN WEEKLY NEWSPAPER
AUTHORIZED BY UNRRA TEAM 138

Nr. 25-26

1946 m. RUGSĖJO mėn. 28 d.

II metai

Pro rudens ūkanas

Jau ruduo, artėja žiema, bet politikos dangus negiedėja. Vykstančios konferencijos nepateisina įdėtų vilčių. Ten karštai deramasi, tačiau, nežiūrint visų kompromisų ir nuolaidų, teigiamų rezultatų pasiekta labai maža. Kiekvienas mąstantis žmogus šiandien klausia, kas bus toliau.

Kas bus toliau mums ryškėja, kai mes pavartome užsienio spaudos puslapius. Juk spauda vaizduoja ne tik visuomenės nuotaikas, bet dažnai reiškia ir vadovaujamos politikos asmenų nuomones. Čia mes ir matome, kad konferencijos eina savo keliu, o gyvenimas — savo. Visuomenė karo nuotaikoms jau pasiruošusi. Tuo metu, kai kalbama apie taiką, ruošiamos, pasirašomos sutartys, pasaulis vėl ginkluojasi. Staigūs vizitai, kelionės parodo, kodėl karas gali įvykti greičiau, negu kai kas jį yra pramatus. Klaida būtų manyti, kad karas prasidės ir vyks tik Rytuose. Jis ir Europos griuvėsiuose yra tokia pat reali galimybė, kaip kad prie Graikijos, Turkijos ir Persijos sienų. Ginklavimasis yra toks skubus, bent, kaip matoma. Rytuose, kur jis jau šiandien yra prašokęs visu šimtu procentų numatytą karo pasiruošimo planą.

Mes visą laiką su dideliu rūpesčiu žiūrime, kas bus su mūsų tėvyne Lietuva. Tas rūpestis šiandien dar labiau padidėja, kai pasaulis yra taikos ar karo kryžkelėje. Vienaip ar kitaip spręsis esama pasaulinė krizė, vistiek ji palies ir mūsų tėvynę. Tiesa, mes, stovėdami ant teisingumo pamato, rodos, turime laukti teisingo išsprendimo ir taikos atveju. Tačiau mūsų tėvynė šiandien yra kietose rankose. Tikėti iš ten geros valios mums yra sunku. Jėga jie užgrobė mūsų gimtąją žemę vargu norės jai grąžinti laisvę ir nepriklausomybę. Žinios, kurios ateina, parodo, kad vergijos grandinės vis labiau yra sunkesnės ir kietesnės. Tad nenuostabu, jei mes tiek daug iškentėję manome, nors, jei mūsų tėvynai tektų išgyventi dar skaudesnių momentų, tačiau tuo atveju klausimas būtų išspręstas ilgam laikui ir mes grįžtumėm vėl į nepriklausomą valstybių šeimą.

Mūsų, tremtinių padėtis šiandien yra sunki. Tada, kad ir mes su ilgesiu žvelgiame tėvynėn, sielojamės jos vargais ir patys čia pergyvename skaudžių momentų. Dar ne visa vyksta ir čia, kaip teisybė reikalauja. Ne paslaptis, kad dalis mūsų tautiečių netenka globos, nors to jie nėra užsitarnavę. Nežinia ir toliau mus slėgs savo sunkia ranka. Kas bus su mūsų tėvyne ir mumis, mes dar nežinome ir nežinia, kada tai tikrai sužinosime.

Tačiau tatau mus neturi gąsdinti. Teisybė, kurios mes trokštame, anksčiau ar vėliau, ateis į mūsų tarpą. Ji grąžins mums ne tik tikro žmogaus teises, bet ateis metas, kada mes galėsime grįžti savo tėvynėn ir, nors po skaudžių pergyvenimo audrų, išlipsime į jos laisvę ir nepriklausomą krantą.

Kelyje Tėvynėn . . .

(V. Augustino nuotr.)

Tačiau laikas verčia mus budėti. Budėti ir laukti. Ruduo, žiema ar pavasaris neprivalo mus užklupti nepasiruošusius. Dirbime kiekvienas savo pavestąjį darbą ir laukime, kada tėvynė mus vėl pašauks kovoti ar dirbti. Poilsio metas jau yra praėjęs.

Mes galime tikrai didžiūnoti, kad, nežiūrint netikros padėties, mes pasiryžtame darbei. Vieni dirbame kultū-

rinį, kiti paprastą kasdieninį darbą, tačiau, kad ir sunkios sąlygos mus nepaveikia ir nuo darbo neatbaido. Mūsų valios stiprumas yra mums ir laidas, kad mes pasieksime tai, ko mes trokštame ir norime. Juk šiandien mūsų daina, menas, darbas, geras elgesys yra ginklas kuriuo mes kariaujame ne tik už save, bet ir už savo tėvynės laisvę ir ateitį. Tikime, kad Dangus laims mūsų žygius.

„As atvykau padėti badaujantiems tautiečiams“

(Pasikalbėjimas su kunigu Dr. J. Končium)

Kartą, keliaudamas gražiomis Bodeno ir Zellerio ežerų pakrantėmis, vieną saulėtą liepos mėnesio popietę užsukau į nedidelę Radolfzeitho geležinkelio stotį. Tuo metu kaip tik atėjo greitis traukinys iš Freiburgo. Stebėjau iš vagono ir į vagonus kopiančius žmones, mano žvilgsnis sustojo ties vienu asmeniu, stovėjusiu „restoran — vagono“ lange. Vienmarškinis akinuotas ponas, pasilenkęs pro vagono langą, linksmai šnekučiavo su koku tai kitu ponu, taip pat akinuotu, stovinčiu perone. Vagono lango rėmuose stovintis asmuo man pasirodė kur tai matytas... Dar kartą žvilgtelėjau ir atpažinau. — „Juk tai kunigas daktaras Končius, Balfo pirmininkas, pamaniau prisiminti ne vieną kartą matytą šio asmens atvaizdą mūsų laikraščių puslapiuose. — Taip tai jis, — mintimis patvirtinau savo atradimą. O kad taip pabandžius su juo pasikalbėti, interviu padaryti? Tiesa, man bus truputį nepakeliamai, užtat bus įdomus interviu... — Samprotavau ir kai traukinys pajudėjo, nei justė nepajutau, kai atsidūriau „restoran vagono“...“

„Man malonu pasikalbėti su kiekvienu sutiktu lietuviu. Atleiskit, kas jūs, kaip jūsų pavardė? — gyvai kamantinėję mane kun. dr. Končius, kai aš prisistačiau susipažinimui. Nepratęs prie greito amerikietiško kalbos tempo, vos sūspėjau atsakinėti į man pabartą klausimų virtinę...“

„Jūs žurnalistas? — gyvai pakartojo, išgirdęs mano profesijos pavadinimą, daktaras. — O žurnalistai prirašo visokių dalykų, — būtų ir nebūtų. Jie, rodos, ir apie mane kažką prirašė... Bet aš nepaisau ką apie mane rašo ar kalba, — gyvai nusijuokė jis. — Aš atvykau į Europą padėti badaujantiems lietuviams, bet ne kam nors iškiti. Man svarbu reikalas, dėl to neboju, ar kas mane giria, ar peikia“.

Po kelių minučių aš sėdėjau už vieno staliuko su kun. Dr. J. Končium. Mudu gerėm kavą su prancūzišku likeriu ir kalbėjom tarytum seniai nesimatę geri bičiuliai...

„Kuria linkme dabar, Daktare, keliaujate?“ — naudodamasis gera mano bendrąkeleivio nuotaika savo klausimus pakreipiau man įdomiausia linkme.

Skubu Austrijon padėti badaujantiems studentams ir kitiems tautiečiams, — gyvai aš. — Jie būklė tikrai sunki. Vos spėjau atkūti vieną reikalą, tuoj skubu kitur, kur jaučiu, kad savo buvimu galiu būti naudingas. Neturiu laiko net poilsui... Vakar buvau Zenevoje. Šlyt Freiburge. Austrijon galėjau nuvykti tiesiog per Šveicariją ir dar patogiau, bet užsukau į Freiburgą. Mat mūsų dalininkams nuvežiau didelį poką aliejinį dažų, — čia Daktaras rankų judesiu ore išmatavo jo dydį. — Jie ruošia Paryžiuje dailės parodą, bet neturi dažų. Taigi ir nuvežiau. Kas dirba savo tautai ar tautiečiams gerą darbą, tam reikia padėti. Dažus įteikiau Galdikui, Jonynui ir Kasiuliui. Malonu, kad mūsų dalininkai netinginauja, bet kuria“...

Paskui mūsų pokalbis sukosi apie Daktaro misiją Europoje. Palietus šią temą Daktaras pastebėjo, kad vykdamas Europon turėjęs ne vieną kurį nors uždavinį, bet visą jų kompleksą. Pagrindiniai uždaviniai buvę šie:

Pirma, aplankyti tuos kraštus, kur šiuo metu yra daugiausia susispietę lietuviai karo tremtiniai, susipažinti su jų gyvenimo sąlygomis, vargais ir trūkumais. Antra, susipažinti su Balfo įgaliotinių ir jų įstaigų veikla, patikrinti, kaip jie dirba ir kaip paskirsto bei sunaudoja prisiunčiamas pinigines sumas, drabužius ir t. t. Trečia, pastidijuoti vietoje šimtų ir tūkstančių mūsų tautiečių, be jokios kaltės atsidūrusių svetur, būklę ir vietoje patyrinti, kaip ir kuo jiems būtų galima padėti. Ketvirta, susipažinti su tų kraštų, kuriuose randasi lietuviai, okupacinių kariuomenių viršininkais, UNRRA-os vadovais ir civilinių valdžių aukštaisiais pareigūnais, pastidijuoti jų laikyseną mūsų tautiečių atveju ir pazonuoti jų kooperavimo galimybes.

„Vykdydamas šią misiją, — kalbėjo toliau Daktaras, — aplankiau Angliją, Švediją, Daniją, Prancūziją, Italiją, Šveicariją, Austriją ir Vokietijos anglų, amerikiečių. Studijuodamas tautiečių gyvenimą įvairiose stovylose lietuvių tremtinių ir pabėgėlių stovyklose, kuriose šiandieną gyvena keliasdešimt tūkstančių mūsų tautiečių. Stuijuodamas tautiečių gyvenimą įvairiose stovyklose, įsitikinau, jog kai kuriose vietose, gyvenimo sąlygos yra labai blogos, net pasibaisėtinos. Blogiausios tiesai sakymas, kad žmonių gyvenimas blogai įrengtuose ir ne tai paskirčiai pritaikytuose kambariuose, kur dėl žmonių masinio susigrūdimų vyksta demoralizacija, yra blogesnis negu karo belaisvių. Šią žiaurią tiesą aš pareiškiau mūsų (amerikiečių) kariniams vadams ir UNRRA-os vadovaujantiems asmenims. — „Mano tautiečių jūs laikote blogiau negu prieš karo belaisvius!“ — pasakiau jiems. Iš karto jie buvo nustebinti mano

teigimo griežtumu, bet paskui, atrodo, sutiko, jog kalbu tiesą...“

Traukinys spartino savo greitį ir kėlė nervinantį triukšmą, kalbėdami turėjome viens kitam šaukti, tarytum būtume abu kurčiai... Daktaras siurbtelėjo gurkšnį kavos, o man iš futbolo pavidalo bonkos į puoduką įblydė auksinės spalvos gėrėlo...“

„Gerkit, tai prancūziškas likeris. Neblogos kokybės“ — pasisvėręs per staliuką garsiai pasakė man. O paskui kalbėjo toliau. — Kaip jau minėjau, lankydamas įvairius Europos kraštus, mačiau su daugeliu aukštų žmonių. Pavyzdžiui, būdamas Romoje gegužės 15. d. privočioje audiencijoje buvau priimtas šv. Tėvo. Aš turėjau progos išdėstyti Jam lietuvių tautos tragediją ir mūsų tremtinių sunkią būklę svetur. Šv. Tėvas teiravosi kokios paramos pageidaučiau mūsų tautiečiams. Aš atsakiau, kad materialinės paramos neprašau, nes tais reikais rūpinamės mes per Balfą. — „Prašau iš Jūsų Šventasis Tėve, moralinės, religinės paramos!“ — pasakiau. Mano prašymą išklaušė. Neseniai gavau telegramą iš

mūsų įgaliotinio Romoje kun. Dr. Pavalkio, kurioje pranešama, jog Popiežiaus sekretoriatas jį painformavęs, kad mūsų tremtiniais šv. Tėvas paskyrė 5.000 rožančių, 10.000 medaliukų ir 15.000 religinių paveikslėlių. Devocionalių siunta šiuo metu jau yra Šveicarijoje ir greitai laiku pasieks jus. Be to, būdamas Romoje, suruošiau priėmimą prezidento Trumano asmeniui pasiuntinui prie šv. Sosto ponui Tayllorui. Šia proga su juo taip pat kalbėjau apie Lietuvos ir lietuvių tremtinių sunkią būklę. Ponas Taylloras maloniai sutiko būti mūsų tremtinių, esančių Italijoje globėju. Ypatingai daug teko kalbėti ir konferuoti su anglų, amerikiečių ir prancūzų okupacinių kariuomenių vadais, su okupuotosios Vokietijos bei Austrijos zonų kariniais viršininkais, su UNRRA-os Vyr. Valdybos vadovais ir šios universalinės organizacijos paskirytų zonų atsakingais pareigūnais bei skyrių darbuotojais. Visi jie buvo painformuoti apie sunkią lietuvių tremtinių padėtį ne tik žodžiu, bet ir raštu. Kiekviena proga stengiausi nurodyti ir būdus bei priemones tremtinių padėčiai pagerinti. Nors okupacinė kariuomenė ir UNRRA tremtiniais maisto tiekia užtekintai — tai sakymas žinoma turi mintyje amerikiečių zoną, — bet žmonių visa tai nepatenkina. Ištikrųjų juk ne viena duona žmonės gyvena... Be to, tremtinių gyvenimą sunkina ir nervina įvairūs drausmės eksperimentai: dažnos kratos, betiksliai suminėjimai, tardymai, tremtinių nervus neigiamai veikia neaiški ateitis, kuri galutinai baigia ardyti ir taip jau sugrūstus jų nervus... Šios negerovės dažniausia reikišiai amerikiečių dalinai ir anglų zonose. Prancūzų zonoje gyvenimo sąlygos (patalpų atžvilgiu) žymiai geresnės, nes beveik visi gyvena privačiai ir turi neblogas gyvenamąsias patalpas. Tik čia paskutiniu laiku yra žymiai pablogėjęs maistas. Tiekiamo davinio tremtiniais, deja, neužtenka...“

Daktaras pastebėjo, kad kaip kariniai viršininkai, taip ir UNRRA-os vadovai supranta lietuvių tautos nelaimę, užjaucia lietuvių tremtinių sunkią būklę ir mūsų tautiečių atžvilgiu esą palankiai nusiteikę. Daktaras pastebėjo, kad jam, kaip Amerikos kilmės lietuviui, buvę labai malonu girdėti aukštųjų karių ir UNRRA-os vadovų gražius atsiliepimus apie lietuvių tautybę tremtiniais. Į lietuvius jie žiūri, kaip į aukštos kultūros žmones, — tai jie pabrėžė ne vieną kartą, — lietuvių aukštai vertina ir pagal išgales pasižadėję teikti visokeriopą paramą...“

Vienoj stoty traukiniui trumpam laikui sustojus, naudodamasis tyła, paklausiau Daktarą.

„Koki įspūdį paliko Tamstai, Daktare, mūsų įstaigos, mokyklos, gimnazijos, meno ansambliai ir kitokios organizacijos, bendrai tremtinių kultūrinis bei visuomeninis gyvenimas?“

„Jūsų organizuotumas ir sugebėjimas sunkiose tremtinių sąlygose dirbti visuomeninį ir kultūrinį darbą, mane nustebino. Aš aplankiau eilę jūsų įstaigų — vaikų darželių, pradžios mokyklų, gimnazijų, pabuvojau meno sambūrių kultūrinuose rengimuose. Čia ir kitur buvau nustebintas tuo nuostidumu ir entuziazmu ir tuo kilniu pasišventimu, su kuriuo dirba mūsų įvairūs bendruomenių darbuotojai. Mane nustebino mokytojų kuklus pasišventimas sunkiausiose sąlygose be vadovėlių ir mokslo priemonių auklėjant jaunimą, tą mūsų tautos šviesesnės ateities laidą. Aš neužmiršiu tų momentų, kai man teko kalbėti į jaunuosius. Jie, nekalbosios žiaurios karo aukos, ant savo kailio patyrusios visus karo žiaurumus, ne vienas gal būt bombardavimų pragare praradęs net savo tėvus, savo mėlynomis akimis įbėdę į mano veidą, gaudė kiekvieną mano žodį ir mintį. Jie iš manęs gal būt laukė draus patikinimo ir pažado, kad jie greit galės sugrįžti į tėvinę ir į savo gimtuosius namus, o aš jiems tegalėjau kalbėti tik paguodos ir suraminimo žodžius...“

Aš myliu mokinius. Keletą metų buvau kapelionu Šiaulių gimnazijoje. Susigyvenau su jais ir juos pamilau. Studentija taip pat artimi mano širdies. Aš dėjąu ir dėsiau visas pastangas besimokančių jaunimo būklei pagerinti. Su dideliu pasitenkinimu ir pasigrožėjimu noriu atsiliepti ir apie jūsų, spaudos žmonių, dirbamą sunkiose sąlygose darbą. Jūsų laikraščiai ir žurnalai yra aukščiausio pagyrimo“.

Traukinys mūsų nešė tolyn į pietus. Jis tarytum žaltys vingiavosi tarp kalnų ir slėnių. Pro langus lėkė medžiai, sodybos, miesteliai... Akimirka dešinėje pusėje sumirgėdavo žalingasis Bodeno ežeras. Traukinys šniokšdamas ir braskėdamas narstė pro tunelius. Trenksmas ir dundesys dažnai nutraukdavo mūsų kalbą, sūbuojąs lyg girtas vagonas, rankoje laikomas paišelis prieš valią užrašinėjo kažkokius neišskaitomus steno-grafiskus kringelius...“

„Kaip Tamsta, Daktare, radote, Balfo įgaliotinių veiklos stovį? Ar jie pateisina savo paskirtį? — paklausiau savo bendrąkeleivį.

Kalbūsis bendrąkeleivis ir šį klausimą atsakė ne iš karto. Iš pakitusios nuotaikos spėjau, kad šio reikalo aptarimas Daktarui suteikia tūlo kartelio. Jis atsakė po trumpo pauzės.

„As būsiu teisus ir atviras — tęsė pokalbį Daktaras — lankydamas mūsų įgaliotinius ir susipažinęs su jų įstaigų darbų, įsitikinau, kad jų daug padarėta ir daroma tremtinių buičiai palengvinti. Su pasitenkinimu noriu atžymėti mūsų įgaliotinio veiklą Paryžiuje. Šios vietos šalpos darbas vykdomas labai tvarkingai: gaunami pinigai drabužiai, maisto produktai ir medikamentai paskirstomi pavyzdinai. Šia proga Balfo Valdybos ir savo vardu reiškiu padėką p. Dr. Bačkiui už jo nuveiktą pavyzdinę darbą. Deja, ne apie visų mūsų įgaliotinių veiklą galiu atsiliepti tokiais šiltais žodžiais... Kai kur teko pastebėti ir neigiamų ir nepataisomų reiškinį. Kąs kas iš Balfo įgaliotinių neapdairiai sunaudojo jiems patikėtų visumėnės aukomis sudėtus pinigus. Ne vienas pasiturintis asmuo, kuris iš savo nuosavų išteklų galėtų ne tik save, bet ir kitus aprūpinti, naudojasi mūsų fondo lėšomis. Tokių reiškinų teko pastebėti ypač Švedijoje, kur gyvena tik keli šimtai mūsų tautiečių. Bet kur sunaudota stambios sumos dolerių. Neproporcionaliai sulig tremtinių skaičiumi sunaudota lėšų ir Šveicarijos įgaliotinio. Tad teko padaryti kai kurių pakeitimų ir patvarkymų. Aš įsakiau nutraukti Balfo pašalpas visiems tiems žmonėms, kurie turi savo lėšų pragyvenimui, arba kurie gali dirbti ir užsidirbti. O Švedijoje ir Šveicarijoje visi gali gauti darbo ir iš gaunamo uždarbio kukliai pragyventi. Aprėžiau naujai įstojančiųjų studentų amžių: naujai stojantieji studentai negali būti vyresni, kaip 30 metų. Vyresnio amžiaus naujieji studijuojantiems teikiamos Balfo pašalpos tik tais atvejais, jei jie ruošiasi daktaratui ir bendrai specializuojasi, bet ir tai tik su Balfo Centro Valdybos leidimu. „Amžinų studentų“ sąvoka, mano manymu, tremtinių sąlygose turėtų išnykti. Kas tingi, nenori ar laiku nesugeba užbaigti studijų, privalo užleisti vietą jaunesniems, darbštesniems ir gabesniems. Žinau ir suprantu, kad mano padaryti patvarkymai, kai kam buvo nemalonūs, iššaukė jų nepasitenkinimą, o gal būt ir pagėžą... Bet juk aš ne tam plaukiu per Atlantą, kad kam nors įsiteikčiau, bet mūsų įgaliotinių darbą taip sutvarkyčiau, kad kuo tiksliau ir racionaliau būtų sunaudojamos tremtinių šelpimui skiriamos lėšos! Padaryti patvarkymai mane įgalina tuč-tuoju pakelti kai kuriuose kraštuose mūsų studentams stipendijas, pav., Šveicarijoje padidinau, stipendijas po 30 šveicariškų frankų mėnesiui. Italijos studentams pridėjau po 2000 lyrų. Ir kituose kraštuose bus galima padidinti stipendijas, žinoma, jei mūsų naujai paskirti įgaliotiniai apdairiau ir ekonomiškiau elgis su jiems patikėtomis lėšomis... Turėdamas galvoje Šveicarijos ir Švedijos pragyvenimo brangumą, pareiškiau pageidavimą, kad tie studentai, kuriems nėra būtina tuose kraštuose studijuoti, kad jie persikeltų į Vokietiją, kur pragyvenimo sąlygos beveik nieko nekainuoja. Minėtuose kraštuose vieno studento išlaikymas mėnesiui atseina 75 doleriai, tad už vieną ten išlaikomą studentą, Vokietijoje lengvai galėtų išsiversti net 10! Su šiuo faktu mums reikia šikaitis“.

Daktaras pažymėjo, kad šiuo metu įvairiuose Europos kraštuose studijuoja apie 2200 mūsų studentų. Apie 90% studijuoja Vokietijos universitetuose. Jis kreipė dėmesį ir į tai, kad skirstant Balfo lėšas reikėtų žiūrėti, kad visi studijuojantieji būtų vienodai aprūpinami. Ypatingai dėmesį reikia atkreipti į Austrijos studentų padėtį, kurj esanti ypatingai sunki, nes jie ten gyveną pusbadžiu. Jis išreiškė pageidavimą, kad mūsų studentai iš Austrijos persikeltų į Vokietijos universitetus, kur pragyvenimo sąlygos vis dėl to yra žymiai geresnės.

(perkelta į 9. psl.)

„Dainava“ svencia mėtinės

Tai buvo prieš metus. Kartu su atkuntančia dvasia ir kūnu neseniai susibūrusiose stovyklose sukruto skautybės pionieriai. Tėvynėje gražiai klestėjusi ir savas tradicijas susikūrusi jaunimo organizacija savo eilėmsna vėl patraukė gausius jaunuolių būrius.

Viena iš anksčiausiai skautiškuoju keliu pasukusi buvo Wiesbadeno stovykla. Pirmasis pionierius, pask. Balys Rekus, pasikvietęs talkon vyr. skilt. Stasį Čepą ir skilt. Reginą Stakliauskaitę, pradėjo burti jaunimą. Jiems talkon paskubėjo gausūs būrys stovykloje gyvenusių skautų vadų. Uniformuoto jaunimo būrys greitai pašoko iki 250. Tokia gausi šeima įgalino įkurti tuntą, pasivadinusį „Dainava“. Tuntininko pareigoms buvo pakviestas neseniai stovykloje apsigyvenęs skt. St. Jakštas, kuris dabar dar eina ir vyriausiojo skautininko pavaduotojo, bei Maino vadijos vadeivos pareigas. Tuntas susiskirstė į vyr. skaučių draugovę su draugininke E. Jaudėgiene, sk. vyčių dr. vę su draugininku skaut. J. Rimkūnu, „Birutės vardo skaučių draugovę su Gr. Ballekiene, „Kęstučio“ vardo dr. vę su E. Zabarsku ir jaun. skautų — skaučių dr. vę su D. Bytautaite priešaky. Pirmoji iškilmingoji tunto sueiga ir sekingai praėjęs laužas įvyko gruodžio mėn. 8 d. UNRRA-os teatro salėje, dalyvaujant gausiam būriui UNRRA-os bei visuomenės svečių.

Vasario mėn. 1 ir 2 d. d. Wiesbadene įvyko skautininkų ir skautų vadų suvažiavimas. Čia „Dainava“ turėjo gerokai pasitempti, kad suvažiavimas praeitų galimai sklandžiau ir jaukiau. Kaip vėliau broliai vada pasisakė, tas, atrodo, daina viečiams pavyko. Ta proga, be to Vasario 16 d., Sv. Jurgio dienoje, bei tuntininko ir daugelio brolių Stasių vardo dienoje buvo didesni ar mažesni laužai, kuriuose dalyvaudavo ir vietiniai latvių, lenkų bei estų skautai.

Hanau skautų stovykloje „Dainava“ atstovavo apie 50 skautų o Würzburgo saskrydin nuvyko 16 skautų vyčių. Neseniai baigėsi ir pačio „Dainavos“ tunto didžioji stovykla.

Metinių proga stovyklos pakraštį užkurtas iškilmingas laužas. Įvedamąjį žodį ir „Dainavos“ gyvenimo istoriją nusakė skaut. J. Rimkūnas, o laužą uždegė paskt. Balys Rekus. Po tuntininko skaut. St. Jakšto kalbos sudainuotą „Lietuva brangi“ daina buvo baigta oficialioji dalis. Ją sekė linksmas ir puikiai nusisekęs skautiškojo gyvenimo šūpinys, kurio metu sk. vyčiai iš kailio nerdamiesi juokino svečius, graibydami paskutinius

taškus tą dieną besibaigiančiam sk. vyčių tarpbūreliniam konkursui. Mažųjų sudainuota ir visus užkrėtusia prasminga „Leiskit į Tėvynę“ melodija bei tradicine „Ateina naktis“ laužas baigtas.

„Dainavos“ tuntas įžengė į savo antruosius metus. Lavindamasis, ugdydamasis ir nuolat gausiomis progomis pasireikšdamas stovyklos gyvenime kaip nepamainomas visuomenės viešųjų darbų bei iškilnių talkininkas, skautiškas Wiesbadeno jaunimas laukia valandos, kada jį kūrybai ir darbui pašauks laisva Tėvynė Lietuva.

P. P.

A. a. ANATOLIJUS LEVKAVIČIUS

Š. m. birželio mėn. 26 d. po sunkios operacijos Frankfurto Universiteto klinikose mirė buvęs Lietuvoje pašto viršininkas Anatolijus Levkavičius.

Velionis gimė 1903 m. Švenčionių apskr. Zagočfų kaime. Mokėsi Švenčionių gimnazijoje. Lenkams okupavus Vilniaus kraštą, jaunas Anatolijus paliko mielą tėviškę ir, atbėgęs į Kauną, baigė pašto kursus. Jį kaip gabų ir sąžiningą tarnautoją, Pašto Valdyba įvertino ir jam buvo patikėtos atsakomosios pašto viršininko pareigos, kurias einant matėme jį Juodkrantėje ir Priekulėje. Dirbdamas Klaipėdos krašte, jis pašventė liusesnį nuotarnybos laiką visuomeniniam darbui. Jis kovojo dėl lietuvišku teisių, nešė Klaipėdos krašto užkampiams lietuvišką mintį. Organizavo ir pats vadovavo lietuviškomis organizacijoms. Vokiečiams atplėšus Klaipėdos kraštą, velionis laikinai dirbo Tauragės pašte. Grįžus Vilniaus kraštui prie Lietuvos, jis, kaip patyręs pašto viršininkas, skiriamas istorinių Trakų pašto viršininko pareigoms. Pirmoji okupacija jį vėl iš jam taip brangaus žemės kampelio nubloškė į Raseinius, iš kur pasileido į nežinomą tremtinio kelionę iš kurios amžiais nebesugrįš.

Tremtis velioniui taip pat buvo sunki. Šaltomis rudens dienomis ir naktimis Dresdene krovė siuntas, stumdė vežimėlius ir iškentėjo mirtinus bombardavimus, bet likimo buvo lemta jam sulaukti karo pabaigos, kurios taip ilgėjosi.

Apsigyvenęs Munos lietuvių stovykloje, velionis nenurimo. Jis aktyviai dirbo kultūrinį ir visuomeninį darbą ir, nesiskaitydamas su nuovargiu, pirmas skubėjo ten, kur laukė darbas. Gal ir tas jam sutrumpino gyvenimo dienas.

Šalia kitų rūpesčių, jis domėjosi šių dienų audringais įvykiais, sekė tarptautinę padėtį, ilgėjosi teisingos ir

A. a. Anatolijus Levkavičius

gražios taikos. Jis trokštė troško dar kartą išvysti savo tėvynę laisvą ir visada buvo pasiruošęs jos atstatymui paaukoti savo jėgas.

Velionis buvo ramaus būdo, taikus bet pareiingas, geros nuotaikos, paprastas ir nuoširdus, dėl ko jis buvo visų mėgiamas ir gerbiamas.

Anatolijus Levkavičius savo nuoširdžiu tarnybiniu darbu Lietuvos pašto istorijos lapuose liks gražiai nvyzdžiu kitiems. Gi tėvynei neliko skolingas ir savo kultūrinio darbo barą yra plačiai išvarejęs.

Velionis ištremime paliko žmoną ir dukrelę. Su velionies šeima drauge liūdi ištremime gyvenanti visa paštininkų šeima.

Tebūnie Tau lengva tremtinio žemė, kuri per anksti pakirto Tavo didžiuosius troškimus — sugrįžti į tėvynę, dėl kurios tiek daug sielojaisi ir dirbai.

J. J.

Jonas Gailius.

Gimtoji žemė

Ilgai žiūri į sūnų, einantį su lazdomis pas kaimyną, stebi tvirtus pečius, gražiai išaugusį liemenį ir čiulpią neramus pypkę.

Ne, niekad negalės pamiršti nei kaip sapnas praėjusio ramaus gyvenimo, nei svetimų atėjūnų, sudrumstusių saldu darbą, nei šitų, paskutinių, kurie atėmė jam geriausią talkininką, kurie perėjo laukais ir miškais išdūdus, kaip šėtonai, o dabar pavargę ir apiplyšę grįžta į namus.

Antanas jau valandėlė kaip pražuvo už balto beržynėlio, o senasis Vabalas vis dar neatitraukia akių nuo tolimos ir čiulpią pypkę.

Šiandien nevažiuos į girią.

Argi apsimoka? Arkliai pavargę, nusikamūnos ir jis, o naudos nebus jokios. Vis tiek jau nespės jo nubausti: štai ir dabar jis girdi, kaip rytuose groja velnio katarinaka, kaip bauginančiai drasko rytmečio tylą perkūniškas dundėjimas.

Iš lauko grįžta sušilęs Rudis ir cypdamas šokinėja apie Vabalą. Laižo šeimnininko rankas, jautriai unksčia ir vizgina uodegą.

— Nurimk, Rudī! — nubloškia nuo savęs sūnį Vabalas. — Žinau pats, kad nėra gyvenimo. Greitai, gal būt, ir aš kaip šiandien tu, cypausiu...

Nusispiauna, įsideda į kišenę pypkę ir prieina prie rugių lauko.

Javų varpos nusvirusios, geltonos kaip auksas ir kve-

pia šviežia duona. Kur-ne-kur melynuoja rugiagėlė.

Kai Vabalas ištiesia ranką, dumstelėjęs vėjūktis sudina rugių armiją ir jie, kaip išsilgę bičiuliai, vieni po kitų bangomis pradeda mandagiai lenktis ūkininkui.

Aukštai padangėje klykauja paukščiai. Aplinkui smaikuoja žiogeliai ir dūgia bitutės. Margi drugeliai supasi ant žolynų žiedų.

Vabalas aižo rugių varpą, dantimis kramsnoja grūdėlius ir prisimerkęs žiūri į spinduliais apibertus javus.

— Padėk, Die! Bene rugiapiūtei baidies?! — Vabalas išgirsta pažįstamą balsą.

— Ačiū, ačiū, kaimyne! Ką čia sapnuot apie rugiapiūtes. Atėjau pažiūrėti, kiek turto niekais nueis, — ir tvirtai suspaudžia Januškos platų delną.

— Ir man taip rodos, susiede! Ana, buvau pas seniūną klaus, ką su ta giria veikti. Nesinori nei pačiam vargti, nei gyvuliui tampyti — vis tiek velniava.

— Na, ir ką seniūnas paporino?

— Ką gi? Trumpai tepasakė, kad ruskis jau Vilnių paėmė, ir tiek! ... Nei aš važiuosiu į girią, nei ką. Tepasikaria tie zonderfyrieriai su savo grąšinimais! Velniai jų nematė!

Ir išitraukęs didelę pypkę, prikemša titūno.

Grabaliojas už kišenės ir Vabalas.

— Gerai sakai, parūkykim, — sako. — Nors dabar, kol savo žemės nonai esam. Paskui galėsime vyšnių lapus dūmti. Na, ir prisigyvenom, brolau!

— Taigi, prisigyvenom! Vėl rėkalos apie kolchozus, vėl varys ir raudonąsias gurguoles, vėl „už nuopelnus“ leis pussvarį druskos nusipirkti. Tai sakau ru...

Nespėja Januška nusikeikti, kai staiga virš plento pasirodo vienas, paskum antras lėktuvas ir pradeda tratyti kulkosvaizdžiai. Motorų užesys peiliais rėžia ūkininkų ausis ir jie istigiskai pritūpia.

— Girdi, kaip žunės loja! — sako Vabalas. — Matyt, nusiziūrėjo kokį sunkvežimį.

— Kaip dar perkūnas tokių nenutrunko, — nusispiauna Januška. — Kas kariauja, o kas vargą ir baimę kenčia... Ir už ką visa tai? Et, nenoriu nė burnos aušinti, Vabale! Lik sveikas!

Ir nueina.

Vabalas apsidairo.

Valandėlė vėl tylu. Lėktuvai kažin kur nuskrido, tik tamsūs dūmai kyla pro pušynėlį. Matyt, kas nors dega.

Dar kartą paliečia ranka bręstančias varpas, paglosto jų šiaudus, įsitraukia kvapaus oro. Kažin kaip ypatingai iautriai apžvelgia laukus, pašily besiganančius galvijus, beržynėlį ir nuleidžia rankas.

Siltas, šaldus ramumo jausmas pradeda kutenti širdį. Rodos, niekas nepasikeis, nieko naujo neįvyks — visa ir ateity plauks nuo amžių nusistovėjusia srove.

Bent jis niekur neis iš savo žemės. Jei reikės, čia pat, savo lauke, numirs. Be šito lauko, be pievų ir beržynėlio jis niekaip negalėtų gyventi...

Motociklas sudūzgia, pažeria žiupsnelį smėlio ir išnyksta iš kiemo.

Anapus šilo tęsiasi pragariškas triukšmas. Ugnies kamuoliai piausto dangų, lėktuvai dūzgia, patrankos gaudžia.

Vienas kitas atklydęs šoviny krinta į rugių lauką ir guldo prinokusius rugius.

Keliais ir vieškeliais traukia sunkvežimiai, motociklai, įvairių gėrybių prikrauti vežimai ir didžiausios kolonos pėsčiųjų.

Vabalas sėdi prie lango ir rūko, pypkę. Jo veidas gražiai, nuskustas, reti plaukai sulyginti, batai žvilga. Patys geriausi atlaidiniai rūbai, taip rūpestingai saugojami ir žiūrimi, byloja, kad šiandien ypatinga diena.

LIETUVOS KALĖJIMAI PERPILDYTI LIETUVIAIS PATRIJOTAI

(„Draugo“ specialaus korespondento Paryžiuje
pranešimas)

Kai kas gali pasakyti, kad Jean M. hesilankydamas Lietuvoje teturėjo pasikalbėjimus vien su opozicijos žmonėmis, temate vien vargą ir skurdą. Tai tik lašas jūroje, ką aš sugebėjau keliuose straisniuose atvaizduoti Jean M. patirtus išpūdžius Lietuvoje. Jam teko susitikti ne vien su paprastais kaimiečiais ir patrijotais, jis kalbėjosi net su komunistais ir kai kuriais Paleckio „vyriausybės“ nariais, kurių pavardžių jis nenori skelbti, nes nenori pakenkti jų „karjerai“.

Pagal Maskvos aplinkraščius yra griežtai uždrausta vyriausybės nariams teikti bet kokias žinias iš užsienį ne per „Tasso“ agentūrą.

Į Lietuvą neateina užsienio laikraščiai

Visur, kur Jean M. apsilankydavo, visi visad pasivėdę į šalį klausinėdavo, kaip gyvena žmonės Vakarų Europoje. Mat, toks jų smalsumas turi pagrindo, nes lietuviai negauna jokių kitų laikraščių, kaip spausdinamų Sovietų Rusijos teritorijoje.

Prieš karą laikraščių kioskuose galima buvo rasti anglų, prancūziškų, rusiškų, latviškų, lenkiškų, vokiškų laikraščių ir žurnalų. Šiandien tuose pačiuose kioskuose tesimato „Tarybų Lietuvą“, „Tiesa“, „Izvestija“, „Pravda“ ir visokie kitokie komunistiški leidiniai.

Kartą, būnant Vilniuje, Jean M. per vienas iškilmes artimai susipažino su vienu Paleckio „vyriausybės“ nariu. Gal išgerti degtinės butelį, o gal nostalgija, tam „ministrui“ atrišo, liečuvį ir jis kiek atviriau pasipažėjo.

— Mes labai mažai teturime užsieny informacijų apie Baltijos kraštus, — pastebėjo Jean M. — tad gal galėtumėt mane kiek apviešti.

— Tas tai tiesa, dabar mes visai nebėduodame jokių žinių iš užsienį. Prieš karą Lietuvoje buvo telegramų, „sultūra“ „Elta“, kurios uždavinys buvo teikti užsieniui visas žinias apie Lietuvą. Šiandien tą uždavinį atlieka „Tasso“ agentūra. Bet kadangi pačioje Rusijoje vyksta svarbesnių įvykių, tai naujienos iš Lietuvos dažniausiai palieka nepastebėtos.

Paleckio „ministras“ atidengia kortas.

— Kokia yra tikra dabartinė Lietuvos politinė padėtis? — paklausė jo Jean M. užsirykdamas naują amerikonišką cigaretę. Jo kaimynas irgi užtraukė gilesnį dūmą.

— Puikios cigaretės. Musiškės kaž kaip graužia gerklę — netiesioginiai atsakė į klausimą. — Bet nieko, už penkių metų mes irgi rūkysim tokias cigaretes.

(atkelta iš 3 ps.)

Zmona su vaikais laksto iš kambario į kambarį, neįsioja rūbus, mėsą, miltus ir neišskentusi pro ašaras sako:

— Žmogau, ar iš proto kraustaisi? Girdėjai, ką vokiečiai sakė? Nori, kad sugrįžtų mus visus iššaudytų? Jurgis jau pakinkė vežimą. Eikš, padėk ką nors išnešti!

— Sakiau, kad niekur neisiu, tai ir nekeisiu žodžio! — Vabalas balsas atris ir prikimęs. — Jei mirt, geriau savo namuos. Į svetimą kraštą neisiu bernaut, — gana jau ir taip mano kraujo atsigėrė!

— Kalbi, kaip mažvaikis! — verkėlenančiu balsu sako žmona. — Matai, pilni keliai žmonių. Po dienos kitos mūsų namų vietoje pelenai ir anglys dūlės. Kelkis, padėk mums.

Tačiau Vabalas tyli, tik jo kaktoje toks gilus siel varto brūkis, kad visas jo veidas atrodo kaip didelis, neapsakomas skausmas.

Kai už lango krinta keli sviediniai ir namai susiūbuoja kaip ant spyruoklių, jis atsikelia, pasiima rožančių ir išeina į kiemą.

Zmona ir vaikai laksto, Jurgis prie arklių nekantrauja ir žiūri, ką darys tėvas.

Ne, jis neina prie arklių. Rodos, jam visai nerūpi nei šeima, nei gyvuliai. Kai Jurgis sūkteli jam, — numoja ranka ir patraukia tiesiai prie javų lauko.

Eidamas numeta į šalį ant tako pakliuvusias šakes, iš daržų ežios išvaro žaisis.

Patrankos aptyla, tik lėktuvai dūgia, sukinėjasi kaip bičių spiečius.

Vabalas sustoja prie rugių lauko. Stiklinėmis akimis žiūri į nulinkusias varpas, ranka paglosto jas. Ten toliau kelios duobės ir vainiku sukritę rugiai.

Ne, jam neteks rugių piauoti. Šviežia duonele šiais me-

Paskui jis atsilošė ant sofos ir išgėręs stiklinuką, prisiminė pastatytą klausimą.

— Po „įvadavimo“ mes grįžome prie pirmąsios formos. Lietuva yra sovietiška respublika, kuri įeina į Sovietų Sąjungą. Kaip matote, mes turime savo prezidentą, ministrus, bet jie neturi visišką galios ir priklauso nuo Maskvos. Visos fašistinės organizacijos yra uždarytos. Gyventojai turi teisę priklausyti tik komunistų partijai arba profesinėms organizacijoms. Pirmaisiais po „išlaisvinimo“ mėnesiais buvo daug darbo, nes reikėjo padaryti nuodugną valymą.

— Krašte buvo daug pasilikusių fašistinių elementų. Reikėjo juos suimti ir izoliuoti, kad jie nedarytų jokios įtakos ir kitus žmones, nes jie agitavo prieš sovietų Rusiją, tuoj pačiu ir prieš Lietuvos „vyriausybę“. Tokie asmenys buvo skaitomi karo nusikaltėliais ir liaudies tribunolų buvo žiauriai teisiami, kad įvairius baimės ki-tiems. To pasekmė, dabar nebėra beveik jokios opozicijos.

— Bet partizanai, kurie dar slapstosi miškuose? — paklausė jo Jean M.

— Tai nėra visai partizanai, o paprasti banditai. Jie plėšia degina, žudo visus, kas jiems kelią pastoja.

Bet matyt jis jautė per daug smarkiai pasmerkęs ir po minutės stengėsi sušvelninti, tyliai pridėjęs:

— Tarp jų yra nemaža jaunų vyrų, kurie bijo, kad juos neišvežtų prie darbų į Sovietų Rusiją ir tokiu būdu slapstosi drauge su kitais. Vietiniams gyventojams jie blogo nieko nedaro, dažniausiai užpildinėja rusus...

Kalėjimai perpildyti

Paklaustas ar daug yra politinių kalinių ir deportuojamų, jis trumpai atsakė:

— Pradžioje kalėjimai buvo perpildyti. Nes galite suprasti, kada reikalinga padaryti generalinį valymą, tai suimtas veik kas antras gyventojas. Dabar jau kiek mažiau ir kalėjimuose telieka tik tie, kurios tribunolas yra pasmerkęs už nusikaltimą ar opoziciją, įvairūs tautos naikintojai, juodosios rinkos ir spekuliacijos herojai ir kai kurie asmenys, kurie dar stengiasi atstatyti senąją režimą. Šiandien komunistų partija didėja ir aplink save grupuoja didelį skaičių narių. Apie ją grupuojasi įvairios profesinės organizacijos. Per rinkimus šios organizacijos smarkiai buvo išplėtusios savo veikimą.

Tačiau, norėdamas įrodyti, kiek yra demokratiškas dabartinis Lietuvos režimas, jis nei kiek nesigėdindamas pasakė Jeanui M.

— Pas mus nėra diktatūros (tai visai aišku, nes Paleckio „vyriausybė“ priklauso nuo Maskvos malonės!). Mūsų rinkimų įstatymas yra pats demokratiškiausias Europoje. (per rinkimus išstatomas tik vienas sąrašas ir rinkėjai prievarta privalo balsuoti, tokiu būdu ir surenka 99 nuosimčius!).

— Kiek yra kalinių ir deportuojamų, jis trumpai atsakė:

— Pradžioje kalėjimai buvo perpildyti. Nes galite suprasti, kada reikalinga padaryti generalinį valymą, tai suimtas veik kas antras gyventojas. Dabar jau kiek mažiau ir kalėjimuose telieka tik tie, kurios tribunolas yra pasmerkęs už nusikaltimą ar opoziciją, įvairūs tautos naikintojai, juodosios rinkos ir spekuliacijos herojai ir kai kurie asmenys, kurie dar stengiasi atstatyti senąją režimą. Šiandien komunistų partija didėja ir aplink save grupuoja didelį skaičių narių. Apie ją grupuojasi įvairios profesinės organizacijos. Per rinkimus šios organizacijos smarkiai buvo išplėtusios savo veikimą.

Tačiau, norėdamas įrodyti, kiek yra demokratiškas dabartinis Lietuvos režimas, jis nei kiek nesigėdindamas pasakė Jeanui M.

— Pas mus nėra diktatūros (tai visai aišku, nes Paleckio „vyriausybė“ priklauso nuo Maskvos malonės!). Mūsų rinkimų įstatymas yra pats demokratiškiausias Europoje. (per rinkimus išstatomas tik vienas sąrašas ir rinkėjai prievarta privalo balsuoti, tokiu būdu ir surenka 99 nuosimčius!).

— Kiek yra kalinių ir deportuojamų, jis trumpai atsakė:

— Pradžioje kalėjimai buvo perpildyti. Nes galite suprasti, kada reikalinga padaryti generalinį valymą, tai suimtas veik kas antras gyventojas. Dabar jau kiek mažiau ir kalėjimuose telieka tik tie, kurios tribunolas yra pasmerkęs už nusikaltimą ar opoziciją, įvairūs tautos naikintojai, juodosios rinkos ir spekuliacijos herojai ir kai kurie asmenys, kurie dar stengiasi atstatyti senąją režimą. Šiandien komunistų partija didėja ir aplink save grupuoja didelį skaičių narių. Apie ją grupuojasi įvairios profesinės organizacijos. Per rinkimus šios organizacijos smarkiai buvo išplėtusios savo veikimą.

Tačiau, norėdamas įrodyti, kiek yra demokratiškas dabartinis Lietuvos režimas, jis nei kiek nesigėdindamas pasakė Jeanui M.

— Pas mus nėra diktatūros (tai visai aišku, nes Paleckio „vyriausybė“ priklauso nuo Maskvos malonės!). Mūsų rinkimų įstatymas yra pats demokratiškiausias Europoje. (per rinkimus išstatomas tik vienas sąrašas ir rinkėjai prievarta privalo balsuoti, tokiu būdu ir surenka 99 nuosimčius!).

— Kiek yra kalinių ir deportuojamų, jis trumpai atsakė:

— Pradžioje kalėjimai buvo perpildyti. Nes galite suprasti, kada reikalinga padaryti generalinį valymą, tai suimtas veik kas antras gyventojas. Dabar jau kiek mažiau ir kalėjimuose telieka tik tie, kurios tribunolas yra pasmerkęs už nusikaltimą ar opoziciją, įvairūs tautos naikintojai, juodosios rinkos ir spekuliacijos herojai ir kai kurie asmenys, kurie dar stengiasi atstatyti senąją režimą. Šiandien komunistų partija didėja ir aplink save grupuoja didelį skaičių narių. Apie ją grupuojasi įvairios profesinės organizacijos. Per rinkimus šios organizacijos smarkiai buvo išplėtusios savo veikimą.

Tačiau, norėdamas įrodyti, kiek yra demokratiškas dabartinis Lietuvos režimas, jis nei kiek nesigėdindamas pasakė Jeanui M.

— Pas mus nėra diktatūros (tai visai aišku, nes Paleckio „vyriausybė“ priklauso nuo Maskvos malonės!). Mūsų rinkimų įstatymas yra pats demokratiškiausias Europoje. (per rinkimus išstatomas tik vienas sąrašas ir rinkėjai prievarta privalo balsuoti, tokiu būdu ir surenka 99 nuosimčius!).

— Kiek yra kalinių ir deportuojamų, jis trumpai atsakė:

— Pradžioje kalėjimai buvo perpildyti. Nes galite suprasti, kada reikalinga padaryti generalinį valymą, tai suimtas veik kas antras gyventojas. Dabar jau kiek mažiau ir kalėjimuose telieka tik tie, kurios tribunolas yra pasmerkęs už nusikaltimą ar opoziciją, įvairūs tautos naikintojai, juodosios rinkos ir spekuliacijos herojai ir kai kurie asmenys, kurie dar stengiasi atstatyti senąją režimą. Šiandien komunistų partija didėja ir aplink save grupuoja didelį skaičių narių. Apie ją grupuojasi įvairios profesinės organizacijos. Per rinkimus šios organizacijos smarkiai buvo išplėtusios savo veikimą.

Tačiau, norėdamas įrodyti, kiek yra demokratiškas dabartinis Lietuvos režimas, jis nei kiek nesigėdindamas pasakė Jeanui M.

— Pas mus nėra diktatūros (tai visai aišku, nes Paleckio „vyriausybė“ priklauso nuo Maskvos malonės!). Mūsų rinkimų įstatymas yra pats demokratiškiausias Europoje. (per rinkimus išstatomas tik vienas sąrašas ir rinkėjai prievarta privalo balsuoti, tokiu būdu ir surenka 99 nuosimčius!).

— Kiek yra kalinių ir deportuojamų, jis trumpai atsakė:

— Pradžioje kalėjimai buvo perpildyti. Nes galite suprasti, kada reikalinga padaryti generalinį valymą, tai suimtas veik kas antras gyventojas. Dabar jau kiek mažiau ir kalėjimuose telieka tik tie, kurios tribunolas yra pasmerkęs už nusikaltimą ar opoziciją, įvairūs tautos naikintojai, juodosios rinkos ir spekuliacijos herojai ir kai kurie asmenys, kurie dar stengiasi atstatyti senąją režimą. Šiandien komunistų partija didėja ir aplink save grupuoja didelį skaičių narių. Apie ją grupuojasi įvairios profesinės organizacijos. Per rinkimus šios organizacijos smarkiai buvo išplėtusios savo veikimą.

Kiekvienoj ministerijoje yra du „ministrai“

Jean M. iš pašalinių žmonių buvo girdėjęs, kad Maskva gal iš nepasitikėjimo ar kitais sumetimais į kiekvieną ministeriją skiria neoficialų savo ministrą, kuris yra tikrasis šeimininkas, nes lietuviškasis „ministras“ be jo parašo neturi teisės išleisti jokio įsakymo.

— Ar tiesa, kad ministerijose sėdi aukšti rusų valdininkai, kurie prižiūri lietuvių „ministrų“ veiklą? — paklausė Jean M. savo bendrkalbio.

— Iš kur jūs tai girdėjote? — paklausė jis nustebejęs. — Tai nėra jokie aukšti valdininkai, kurie kontroliuotų ministrų veiklą, bet specialistai, palaikymo ryšių tarp Vilniaus ir Maskvos ministerijų. Kaip žinote, visos sovietiškos respublikos ministerijos priklauso nuo Maskvos bendros ministerijos, tad Maskva dažnai skiria savo tarnautojus į respublikų ministerijas, kad suderintų veiklą su visos sąjungos ministerijų tinklu.

Ar daug yra Lietuvoje kolchozų?

Matydamas, kad pasikalbėjimas gali pereiti į nemažai temą, Jean M. užvedė kalbą apie žemės reformą, nes tai geriausias klausimas apie kurį gali diskutuoti kiekvienas komunistas.

Paklaustas apie ūkininkų padėtį, Jean M. bendrkalbis papasakojo:

Žemės reforma Lietuvoje jau buvo padaryta po pirmojo karo, tačiau dar buvo palikti dvarai iki 80 ha. Vėliau kai kurie prisipirko ir daugiau žemės. Gi naujaukiai turėjo nedaugiau kaip 20 ha žemės. Šiandien Lietuvoje irgi palikta ant normalaus ūkio 10–20 ha žemės. Versti ūkininkus dėtis į sovchozus ar kolchozus, vyriausybė nemano, nes tai iššauktų pas ūkininkus stiprią opoziciją.

— Bet kai kuriuose patys ūkininkai susimeta bendrai dirbti žemę, nes trūksta arklų mašinų plūgų, trąšų, tas verčia juos vienas kitam padėti. Tokiu būdu jie palengva pripranta prie bendro ūkio sistemos. Vyriausybė sovchozams ar kolchozams teikia pašalpas trąšomis ir jais, duoda mašinas, traktorius, tad nėra ko stebėtis, jei nekurie apylinkės ūkininkai yra nutarę mesti savo ūkius ir eiti į kolchozą.

Kokie santykiai su kitom valstybėmis?

Aplink Lietuvą tėra tik sovietiškos valstybės. Tad visai aišku, kad jos santykiai turi būti geri. Su Latvijos ir Baltgudijos respublikomis keičiasi parodomis, koncertais ir t. t.

— Ar lenkai nereikalauja Vilniaus? — paklausė jo Jean M.

— Varšuvos vyriausybė yra pripažinusi Vilnių Lietuvai. Ypatinių santykių mes nepalaikom su lenkais, nes jų kraštas irgi yra labai karo nualintas, ir jie mums nieko gero negali perduoti.

Pagaliau jis pasižiūrėjo į laikrodį, paėmė iš Jean M. dar vieną amerikonišką cigaretę ir atsiveikindamas pasakė:

— Ką aš kalbėjau su jumis, prašyčiau nei žodžio niekam nesakyti, nes manau suprantate, kad užimant tokią vietą, negalima taip atvirai kalbėti, tuo labiau, kad mes neturime teisės...

Vargšas žmogelis iš baimės jis tarnauja Stalinui ir laižo jo puspadžius kaip visi jo „draugai“.

(Vyt. Arūnas. „Draugas“, 1946 birželio 28 d.)

dokumentais. Eidamas dar kartą apsidairo ir pamato ant stalo pajuodusį kryžių. Griebia jį į rankas ir nešasi į vežimą.

Kareiviai tebesikoluoja. Vienas puola prie jo artyn, bet, pamatęs rankoje kryžių, sustoja.

— Jei man nėra namuos ir tėviškėje vietos, tai ir Dievas čia nepasiliks! — sako žmonai ir paduoda jai kryžių.

— Ačiū Dievui! — nusiramina moteris. — O maniau, kad jau blūdiји...

— Visi mes blūdiји, Ona! — atsako Vabalas. — Tik vieni greičiau atsikvoši, o kiti visą laiką kvailioja. Na, persižegnokim, vaikai!

Visi sudeda rankas ir persižegnuoja. Kai vežimas išvažiuoja į vieškelį, prapliumpa patrankos ir atsigrižęs Vabalas pamato degančią daržinę.

— Ana, išprotėjė žmonės mūsų namus degina! — parodo botagą ugnies pusėn ir nubraukia didelę ašarą. Žmonių prisigrūdusiu keliu Vabalas su savo šeima pasileidžia į nežinomą kelionę.

★

Dabar Vabalas su šeima gyvena vienoje stovykloje. Vaikai lanko mokyklą, žmona namuose triūsia.

Tačiau Vabalas nenustigsta benamių žmonių skruzdelyne. Jam čia nuobodu, ilgu ir neramu.

Jis atsikelia anksti rytą, užsidega pypkę ir išeina į laukus. Ten stebi javus, daržus ir pievas, glosto pribrendusias rugių varpas ir kažin ką šnibžda.

O kai būna jam labai sunku, ką gimtosios žemės ilgėsys užgula jo širdį, atsargiai išsiima nedidelę dėžutę, žarsto rankomis gimtųjų laukų žemės kruopeles ir jo akyse žvilga didelės ašaros.

KONVALIJOS

VYT KASTYTIS

Po dviejų metų draugai vėl susitiko ištremime. Susitikimas abiems buvo netikėtas: Jonaitis ilgai spaudė bičiulio ranką, o Laukius susijaudinęs senu įpratimu mirkėjo akimis, kol ponis Laukiuvienė, pirmoji iš jų trijų atgavusi pusiausvyrą, pakvietė vakarienės.

Įprastu šeiminiškės lankstumu ji pilstė kavą, nešiojo lėkštes su valgiais ir tuo pačiu metu tildė vežimelyje gulintį sūnų. Kambaryje viešpatavo jauki šeimyniška nuotaika. Kas ją sudarė, Jonaičiui būtų sunku pasakyti — ar ant rašomojo stalo pastatyta gėlių vazė, dar iš Lietuvos atsivežta jungtuvinė Laukių nuotrauka ar tas vienas metų rėksnys.

Pavakarieniavę abu bičiuliai susėdo sofoje. Laukius išsitraukė dėžutę cigarečių. Jonaitis nerūkė. Kol draugas gardžiuodamasis traukė melsvus dūmus, jis susimastęs žiūrėjo ant sienų kabančius paveikslus ir klausė ilgos savo bičiulio šeimos odisėjos.

Baigusi ruošą, ponis Laukiuvienė atsisėdo šalia vyro. Dabar ir ji, įsiterpdama, papildydavo jo pasakojimą. Du kartus, frontui artėjant, jė buvo pasimetę, pėsčiomis, alkani, išvargę bėgo šimtus kilometrų ir visada vėl laimingai susitikdavo. Karui baigiantis jiems gimė sūnus. Tą dieną, kai pasaulis šventė taikos šventę, tremtinys kunigas palaimino jį, duodamas Vytauto vardą.

Ir Laukiai veda Jonaitį prie vežimėlio, kur miega ištremime gimęs ipėdinis. Jonaitis mato laimingus tėvų veidus ir girdi, kaip Laukius iškilmingai taria:

— Jis gražins Lietuvai laisvę!

Tačiau paties kūdikio bemaž neižiūri — toks kartumas pakilo sielos gėmėse. Ne pavydas, ne — paprastas skausmas, kada mes, stebėdami kitų laimę, dvigubu ryškumu pajuntam savo nesėkmės dienas.

Jie vėl grįžta į sofą. Jonaitis neturi ką pasipasakoti. Žmona liko Lietuvoje ir jau greit dveji metai, kaip jis negauna jokios žinios.

Kambaryje tvanku. Ponia Laukiuvienė atidaro langą. Jie sėdi tylėdami ir tyla, rados, kalba Jonaičio lūpomis. Bičiuliai supranta jo sielvartą. Jie abu Vilniuje dalyvavo jo vestuvėse — dar prisimena linksmą, spindintį Marytės, žmonos, veidelį, linkėjimus, tosus.

Ant palangės nukrito karkvabalys. Elektrės šviesos suvilijotas jis atsimušė ir lango stiklą, nustojo lygsvaros, griuvo į kambarį ir, užvirtęs ant nugaros, bevilniškai skečerioja kojomis.

Ponia Laukiuvienė išsigandusi pašoksta:

— Jie mano konvalijas nugrauš!

— Konvalijas? — klausia Jonaitis lyg iš gilaus miego nubudęs.

Palangėj, dėžutėje, iš miško parsinešusi, konvalijų pasisodinau, — paaiškina ponis.

Tik dabar Jonaitis pajunta konvalijų kvapą. Atsargiai — pirštų galais jis ima paklydusi karkvabalį, meta jį pro langą ir, priglaudęs veidą prie baltų žiedų, ilgai geria tyrą nakties orą, praskiestą konvalijų kvapu.

Svečių Laukiai apnakvina stovyklos bibliotekoj. Grėtimoj salėj šokių vakaras. Jonaitis pagauna aštrų elektrinio patefono balsą ir, kada išeina į prieangį, susitinka linksmas jaunimo poras, pro atviras duris virstančias salę.

Nuo tos dienos, kada paliko Lietuvą, jis nešoka, nors seniau buvo aistringas šokėjas, ir nešoks, kol-

negrįš į tėvynę. Pirmasis šokis bus skirtas namie palikusiai žmonai.

Kieme — tamsi naktis. Juodi medžių siluetai iš visų pusių supa stovyklą. Languose spindi šviesos žiburėliai. Jonaitis susiranda raudonomis užuolaidomis uždengtą draugo langą. Raudonoj atšvaitėj matyti konvalijų dėžutė.

Penki piauna, viena grėbia, grėbėjęlė tankiai sėdžia.

Trijų dienų jų piovimo, nesugrėbiau nė vežimo: mūsų vyrai plovė šieną apie kelmą visą dieną.

Kaip matome, dainos nuotaika linksma, net švelniai pajuokianti piovėjus: penki piovėjai piauna, o viena grėbėjęlė neturi ką veikti.

Tą pačią piovėjų pajuokimo mintį atrandame ir kitoje dainelėje:

Karklynėliai — linguolėliai,
Piovėjėliai — tinginėliai...
Valio pievele, valio, valio!

Trijų dienų jų piovimo
nesugrėbiau nė vežimo.
Valio...

Tačiau šienapiūtės dainų yra ir kitokios, pesimistinės nuotaikos. Tą liūdesį išsiskiria jau anksčiau paminėta sunki socialinė buitis, o kartais ir visai atsiktikinės priežastys:

Vai dū dū, šiaudai be grūdų,
Padariau alutį grynų avių.

Padariau alutį grynų avių,
apgirdžiau mergelę baltai raudoną.

J Augustaitytė Vaičiūnienė

Prieš saulėtęki

Tu ateini kiekvieną rytą
Apreikšdama, kad saulė tuoj pabus
Ir žalią skarą sudraskytą
Tu numeti į miegančius miškus.

Ir akys mūs melsvėti ima,
Retėja žvaigždės danguje...
Nuo tvenkinio lakštingalų suokima
Garsai išsklaido rykšte norksine.

Kaip gulbės, viltys didelės ir mažos
Pabunda. Veidą puošia šypsena.
Kas mirė vakarykščiuose mirazuos,
Prisikelia su žengiančia aušra.

Ir kalba žodžiais negirdėtiais...
Ir skleidžias žiedu nuostabių,
O, amžinai girdėti juos norėtum
Sidabro varpeliu skambiu.

Kad amžinai dienos šilkinis pūkas
Siubuočius erdvių barnuose...
Bet naujo skausmo žiedas sukas
Rasotuos dar spinduliuose.

Konvalijas labai mėgo jo žmona. Iš tarnybos grįždamas, jis visada sustodavo prie miesto sodo vartų ir iš nuskursių, murzinių priemiesčio vaikų nupirkdavo konvalijų puokštelę.

Pušt viršūnėmis šiurena lengvas drebulys. Jonaitis tolsta nuo stovyklos ir jaučia, kaip su kiekvienu žingsniu naktis jį vis labiau traukia į save ir jam rodo, kad visas gyvenimas be namų yra nuolatinė kova su tamsa. Štai ir dabar — stovyklos žiburiai atkakliai grumiasi su naktimi, o už kiekvieno tokio žiburėlio — lietuviška tremtinio šeima ar vienišas, toks kaip ir jis, likimo nuskriaustas žmogus, ir jų visų širdyse rusena vienintelis troškimas: LIETUVA. Visi jie paliko ką nors brangaus namuose — žmoną, mylimą, tėvus, pagaliau, pačią tėviškę, kurios neįstengia pakeisti saulėti Alpių šlaitai, didingai ramūs Norvegijos fiordai, išgarsintas Italijos dangus.

Kai jis iš tolo pažvelgia į stovyklą, žiburėliai, atrodo, susiliejo į vieną žiburį. O kiek tokių benamių lietuviškų žiburių klaidžioja sudaužytos nesvetingos Vokietijos lygumomis! Rasi, ne po vienu langu, lietuviškos rądomis pasodintos, kvepia baltos konvalijos ir ne vienam savo kvepėjimu skaudina širdį.

Ar tie išsklaidyti kada nors dar susitiks? Sunku tiksliai atsakyti. Perdaug dar miglotas ir netikras dangus. Tačiau širdis nedvejodama kartoja:

— Susitiks! Susitiks! Susitiks!...

Kai jis grįžta į stovyklą, raudonų užuolaidų jau nemato. Prieina prie lango — langas tamsus. Laukiai miega. Jonaitis tyliai nusiskina vieną konvaliją ir grįžta į biblioteką. Iš piniginės ištraukia žmonos nuotrauką, pasideda ant stalo ir, prie jos garbanų priglaudęs konvalijos žiedą, griūva į lovą.

J. Kuzmickis

Lietuvių Tautosaka

(Tęsinys iš Nr. 23—24)

Kaip būdingą bruožą šitose linarūtėse (dažnai ir kitų darbų) dainose pastebime nusiskundimą sunkia buitimi. Tai galima aiškinti ne paties darbo sunkumu, kiek socialine būkle: galimas daiktas, kad tokie darbai pirmoj eilėj atitekdavo našlaitėms, samdomoms mergaitėms, kurios dirbdamos turėjo progos rimtai susimastyti ir pajauti gyvenimo našta.

Jau žymiai mažiau sutinkame dainų, kurios būtų dainuojamos linus brukant ir šukuojant.

Šienapiūtės dainos

Šieno piovimas, grėbimas ir džiovinimas jaunimui suteikia linksmą progą susitelkti į būrį ir gražiai padainuoti. Dėl to šienapiūtės dainos paprastai yra linksmos, nuotaikiškos:

Tie krūmeliai linguojėliai,
piovėjėliai tinginėliai:
nei jie piauna, nei valiuoja,
pakrūmelėm tinginiuoją.

Ein broliukai šieno piautų,
ved ir mane lygiai grėbtų.

O ji įgėrus, įsiuliavojus
išėjo laukelin šienelio grėbti.

Ne tiek ji grėbė, kiek gaudžiai verkė,
į juodą žemelę pažiūrėdama.

Oi, tu žemele, oi, tu juodoji,
paėmei tėvą ir motinėle.

Paėmei tėvą ir motinėle,
paimk ir mane vargo mergele.

Kad aš nevargčiau didžių vargelių
ir nebraidyčiau gilių purvelių.

Šitos dainelės mintis būdinga išsiskyrimu iš kitų šienapiūtės dainų nuotaikos mūsų tautosakoj retai sutinkamu mergaitės nesantūrumu prie alučio. Gal būt, dėl to nesantūrumo ji pasijaučia labai neįaukiai ir liūdna prisimena savo mirusius tėvus.

Rugiapiūtės dainos

Atsiranda naujo darbo, kai rugiai pribresta piūčiai. Tada susidaro ištisos talkos, kurios eina iš vieno ūkio į kitą. Namuose lieka vieni vaikai.

Rugiapiūtė pradeda anksti rytą, vos saulei patekėjus. Piovėjai stoja poromis ir išsiriukuoja pradalgiais.

(Perkelta į 6 psl.)

Laivai palaužtomis burėmis

Graziai iliustruota, gražiai surinkta ir sulaužyta, iš viso gražiai išleista Stasio Santvaro eilėraščių knyga „Laivai palaužtomis burėmis“. Malonu paimti pačiam į rankas, malonu ir kitam parodyti, kur tenka rodyti gražiai išleista knyga (parodose)! Vadinasi, ir sudaužytoje Vokietijoje dar daug galima padaryti, technika čia dar pajėgi, ir lietuviškai dailiosios knygos istorijai jau turime porą naujų faktų, gimusių ištrėmimo metais (St. Santvaro Laivai palaužtomis burėmis ir A. Vaitkaus Dienos be tėvynės).

Bedejuodami ir besiskųdami lietuviškos knygos skurdą, kas kartas vis dažniau ir tu knygų pamatome, ir didelį procentą jų sudaro kaip tik poezija. Skaitytojui, žinoma, miela, kad dažniau jis gauna pasiskaityti tokios poezijos, kurios autoriai turi savo kelią ir ryškų veidą, duoda skaitytojui rimtą indelį, o tarp tokių yra ir Santvaras.

Santvaro rinkinyje, suskirstytame į tris skyrius (Nutulsi pakrantė, Viešbučio šešėliai, Anga į naktį), sudėta apie 70 eilėraščių. Be mažesnių ciklų (Heroica, Kareivio laiškas, Motinos laiškas), be atskirų eilėraščių, rinkinyje esama ir dviejų didelių ciklų: Viešbučio šešėliai (24 eilėščiai) ir Aisčiai (13 eilėraščių).

Vyriausio poeto tremtinio motyvai, kurie prasiveržia pro kitus, yra tėvynės ilgejimas, sielojimas dėl savo krašto ir netektų namų, nors Santvaras rinkinyje pasirodo ne tik lietuvis, bet kartu ir žmogus, ir visa, kas žmogiška, paliečia jo širdį ir akį.

Plaukiant palaužtomis burėmis, gyvenimas nėra šviesus, todėl poetas ir sako:

Audringom mariom plaukia
Laivai palaužtomis burėmis —
Ant kranto stovim nusigandę,
Su nerimu į kliaukų kovą žiūrim.
(Laivai palaužtomis burėmis, 9 psl.)

Dėl to skausmo gaida nuolat praskamba iš Santvaro eilėraščių, pirmiausia dėl savo krašto, o taip pat ir dėl savo tremtinio būties. Tas kraštas, kurį palikome, priklausomumas, kaip ir savo rapkomis sodintas sodas (Mano sode, 11 psl.), kaip pats krantas, kur mes giliai įleidome šaknis, ir iš ten turimi teisę išvaryti tik Tas, Kurio valdžioje laukai, kalnai ir vandenys. Bet aplinkui tamsu (Sutemos, 17 psl.), ir neviltyje poetas šaukiasi Viešpaties, klausdamas, argi niekas jau negali vėsti iš debesų spindulio. Tik ir ta nevilts nėra be galo juoda, nes —

Prie vario vartų, prie tų deimantų langelių
Ir vėl atgis vaikai laukų gėlė...
(Vakaras, 39 psl.)

Tegu, tegu užges tik vargo žvakė,
Tik saulė pasirodys prieangy —
Ir ledo jūrą perplauks tavo laivas,
O Lietuva jauna, o Lietuva brangi!...
(Per ledo jūrą, 27 psl.)

Tam didvyriai mirė (Palikimo žodžiai, 33 psl.), kad ji keltųsi, tam aisčiai (ciklas Aisčiai, 129—154 psl.) vargo ir kovoję, knygnešiai mirė, Vytis neįveikiamas grūmėsi.

Nuolat iš Santvaro eilėraščių praskamba ir mūsų tremtinio vargo gaida ir namų ilgesys (Velykų dovana, Nusiminimo valandą, Nemigo naktį, Algimantui, Nesulaukiama gegulė, Nutolusi pakrantė). Tragiškai nuskambančiais posmais poetas apdainuoja karo nelaimės. Štai kareivis rašė gražiausią laišką motinai, skųs-

damas karo nedalia, rašė švelnius meilės žodžius sužadėtinei ir mirė trokšdamas saulės (ciklas Kareivio laiškas, 51—58 psl.). Aišku, mirtis yra normalus reiškinys, o garbingoje kovoje ji garbės ir didvyriškumo laurus mirusiajam pelno, bet poetas mato ir tą gyvenimo ironiją, kuri juokiasi iš kare netekusio rankų ir kojų: kare geležiniais kryžiais apkabino, kad jie už minią pakuokų rankas ir kojas, o dabar, taikoje, — nebėra tokiams vietos prie stalo atsistėti (Invalidai, 75 psl.).

Pro viešbučio šešėlius žvelgdamas, poetas savo plunksna ypač daug įvairių motyvų paliečia didžiąjame „Viešbučio šešėlių“ cikle. Pro jį bėga žemės šešėliai, o jis stebi ir dažnai skausmingai juokiasi, lyg Heinė, nors tarpais, kur gyvenimas tiesioginiai paliečia ir patį poetą, plėšė išplėšdamas iš širdies skausmo gaidą, tas juokas pasikeičia į lyrinį sielvartą, nebenuodažomą jokia ironija. Iš aukšto, su ironija galima žiūrėti į groviene, įsimylėjusią poetą už keletą jos garbei supusmuotų ditirambų (Groviene ir poeto meilė, 71 psl.), į poniją, kuri, vėską užmiršusi, ragavo meilės saldų vyną su hauptmanu iš Hamburgo, riterio kryžiaus kavalierium (Ponia iš Liudwigshafen, 77 psl.), į stambiais dantimis olandę, atsekusią paskui svetimą kareivį ir galinčią už kiekvieno ištekti (Komedijantė, 79 psl.), bet kūdikio tyra malda tik graudina širdį, nuvydama šalin ironijos šypseną (Kūdikio malda, 103 psl.); po kryžių verkiąčią tėvynę prisimins poetas taip pat nebe šaltas stebėtojas lieka, bet žmogus, sielvartaujantis, ar ir ji, kaip nudrėkstą lapą, palaidos audra kur nors nežinomoj pašlaitėj (Nesulaukiama gegulė, 87 psl.).

Santvaras kitoks negu Brazdžionis, ypač negu Brazdžionis paskutininiame rinkinyje. Tiesą pasakius, gal sunku būtų juos ir lyginti. Brazdžionis aiškesnis, kiekviena atskirame dalyke labiau išbaigtas, ir jo tas paprastumas ir aiškumas tiesioginiai popierka širdį. Santvaras jau kitoks. Jo simbolika giliau užslepia mintį ir kūrinius daro dėl to sunkiau širdžiai prieinamus, juos pirma reikia praleisti pro proto prizmę, suprasti, nors šitoks jo kūrybos vertinimo mastas negali būti visuomeniniams visiems eilėraščiams. Žinoma, ciliniam skaitytojui — poezijos mėgėjui — Santvaro simbolizmas bus sunkiau prieinamas, bet dėl to jo poezija nė kiek nenustoja savo vertės.

Kartais betgi ir gražius dalykus poetas sužaloja ištesdamas. Trumpieji dalykai vientisi neišblaškyti, o ilgieji dažnai gauna sudurstyti, sulipdyti gabalėlių vaizdą (Sužadėtinei, 53 psl.; Elgeta, 23 psl.).

Nenorėdami verstis čia kokių nors blusinėjimu, baigdami tik pažymėsim, kad Santvaras vienu kitu sugadina savo eilėraščius, imdamas ir nei iš šio nei iš to įterpdamas ar pamokslinę, ar laikraštinę eilutę. Pvz.:

Tikriausia, jie galvojo nepadoriai
(Vytis, 149 psl.)
Bet tu, širdie, kalbi nenoriai —
Tiesa, dabar geriau tylėti!...
(Ten pat 150 psl.)

Stasys Santvaras Laivai palaužtomis burėmis. Ketvirtoji lyrikos knyga. Iliustravo dail. A. Vaičaitis (Idėtas ir A. Vaičaitio pieštas poeto portretas). Išeido Patria 1945 m. gruodžio mėn. Tūbingene. Atspausa 5000 egz. Kietais viršelais. Kaina 8,— RM. 172 psl. Spauda su lietuviškais ženklais. K. Arėnas.

Grazi stovyklos istorija

Pirmąją plataus masto savo apskrities lietuvių gyvenimo monografiją išleido žurnalistas Andr. Vaitkus, pavadinęs ją „Dienos be Tėvynės“. Vaitkaus monografijoje, prabangiai išleistoje, sudėta ne tik istorinė Flensburgo apskrities lietuvių gyvenimo medžiaga, bet nemaža ir įvairaus meniško lygio plunksnos kūrinių, parašytų tos apskrities plunksnos žmonių. Joje gražiai pasireiškė ir vietiniai dailininkai. Šitokia masto didžiulės monografijos išleisti ne visos stovyklos bus pajėgios.

Šiomis dienomis daug kuklesnė, bet taip pat tikrai gražią savo paruoštą monografiją išleido žurnaliste Salomėja Narkėliūnaitė, pavadinusi ją „Lietuviai Montgomery stovykloje“.

Ši monografijėlė rodo gyvenimą ir praeitį kelią tų lietuvių, kurie iš pradžių įsikūrė Hassendorfe, vėliau persikėlė į Doerverdeną ir pagaliau į Seedorfą. Monografijėlė apima stovyklos gyvenimą ir persikeliant į Seedorfą. Taigi joje pavaizduojamas gyvenimas vienos didelių anglų srities lietuvių stovyklų.

Nors visos albumėlio formos monografijėlės tėra tik 40 puslapių, bet suglaustai aprašytos įvairios stovyklos gyvenimo ir darbo sritys. Pradžioje papasakota apie įsikūrimą stovyklose, lietuviškąsias bendruomenės vadovybes ir jų pasikeitimus ir pereinama į švietimo ir kultūrinio gyvenimo atskirų sričių aprašymus ir tiems darbams buvusias sąlygas. Čia pradžios mokyklos darbas, čia gimnazijos įkūrimas ir išaugimas, skautų gyvenimas, vėliavos aikštelės lietuviškieji stebuklai, specialybių kursai, spauda, choras, teatras, sportas LRK skyriaus darbas, pašto ženklai. Leidinėlio redaktorė ir leidėja, rušdama leidinėli, apie daugelį sričių parašyti pasitelkė arčiau tų sričių stovinčius žmones. Kaip iš parašų matyti, jai čia talkininkavo J. Ivoška, E. Smėliauskas, V. Petkūnas, L. Pilypavičius, A. Samušis, A. Puodžiūnas, J. Stelmokas, ir dr. R. Trumpauskas.

Tai žodinė monografijėlės dalis, bet joje, kaip atrodo, daug daugiau fotografijų, negu teksto. Fotografijomis lyg ir papildomas, paryškinamas tekste aprašomas gyvenimas. Net 62 foto nuotraukos! Vienose jų barakai, kasdieninio gyvenimo vaizdai, kitose kultūrininkų ir visuomenininkų grupės, atskiri žmonės, mokyklos, skautai, lietuviški įrengimai (kryžiai), kursai, chorai, teatras, svečiai ir t. t. Gale pridėtas situacinis stovyklos vietovės žemėlapis.

Visa — tekstas ir nuotraukos — sudaro tikrai gražią ir vertingą monografijėlę, kuri bus ne tik brangus prisiminimas tiems, kurie toje stovykloje gyveno, bet taip pat ir vertingas pluoštas istorinės medžiagos, vaizduojančios mūsų tremtinių gyvenimą. Monografijėlė išspausdinta kreidiniame popieriuje.

Pagaliau metrikaciniai duomenys. Lietuviai Montgomery stovykloje. Paruošė ir išleido Salomėja Narkėliūnaitė, Zeven-Seedorf, Kr. Bremervörde, DP. Baltic Camp. Viršelis J. Stelmoko. Foto nuotraukos S. Narkėliūnaitės ir latvio Br. Groß. Kliesės gamino „Weser Kurier“ cingografija Bremene; spausdinta Rotenburge i.

Hann. 1946 gegužės mėn.

K. Ar.

Vyt. Kastytis — „Smutkeliai žydi“, 96 psl. Išeido „Mūsų Viltis“, Fulda 1946. Kaina 4 RM.

(atkelta iš 5 psl.)

Valandėlei viskas nutyla, tik girdėt dalgį žvangėjimas, griūvančių rugių šlamėjimas ir skardus dalgį pustymas. Paskui skamba linksmos kalbos, juokai.

Dienai baigiantis, piovėjai su grėbėjomis stato rugių pėdus į gubas (rikes). Kuris nors vyras stato reketukus iš surištų trijų pėdų, o kiti abiejose pusėse pastato dar po pora pėdų. Tokiu būdu susidaro gubos iš 15 pėdų. Keturios gubos sudaro kapą.

Pabaigus rugiapiūtės darbus, kai kur pinamas rugių vainikas. Tada visi palengvėle eina namo: vyrai su dalgiais, mergaitės su rugių vainiku, varpų ir gėlių puokšėmis. Iš visų krūtininių išsiveržia skambi rugiapiūtės daina:

Vai, tu rugeli,
tu, žiemkentėli,
ko tu siūbavai
dieną naktelę?

Tu nebijojai
žiauraus vėjelio,
tik tu pabūgai
jauno bernelio.

Tu bėgnuželiui
po dalgį virtai,
jaunai sėsėlei
į pėdus kritai.

Vėliau pereinama į naują motyvą: visi yra pakankamai pavargę ir atsimena šeiminiškąsias parengtas vaišes:

Baigias dienele,
skamba dainelė,
o josios aidas
ten plaukia,
kur mūsų bute
sena motutė,
su vakariene
mūs laukia.

Tačiau dar reikia padaryti dienos darbų apyskaitą, ir laukai suskamba dar vienu rugiapiūtės dainų motyvu:

— Ar daug, ar maža
šios dienos darbo?
— Nei daug, nei maža
šios dienos darbo:
šimtas kapelių
geltonų kvietelių,

o du šimtėliu
žalių rugelių.
Pioviau dobilą
jau padžiūvusį,
o papartelį
jau apvytusį...

Tas pats motyvas kartojamas ir kitose dainelėse, kai

grįžus susiduriama su namų šeiminiške, malonybiniai visų motule vadinama:

Saulėlė leidosi vakarėliuose,
o užtekėjo rytmetėliuose.

Klausė motulė piovėjų:
Ar daug, ar maža šios dienos darbo?

Motule mūsų, motule miela,
nei daug, nei maža šios dienos darbo!

Mes prakaityvom skautų veidelį,
mes pagailėjom baltų rankelių.

Tik mes supynėm tau vainikėlį,
geltonų varpų, baltų kvietelių...

Šeiminiškas paima rugių vainiką ir piovėjus vaišina gerimu. Šeiminišką gauna varpų ir rugiagėlių puokštę ir piovėjus apdailina sūriu. Paskui visi renkasi į namus, geria, dainuoja ir linksminasi.

Rugiapiūtės dainos, paprastai, linksmos giedrios. Tai tikri darbo himnai.

Nauji laikai, sumechaninę laukų darbus, atėmė ir rugiapiūtės gražų idiliškumą. Tačiau kai kuriose Lietuvos vietose (pvz., Dainavoje) ligi pastarųjų laikų galima buvo užtikti primityvius rugiapiūtės papročius, dirbant netgi su paprastu plautuvu.

(B. d.)

L. Dovydeno dovana jaunimui

Vladas Šlaitas

Saulėgrazos

Pilkoje ir skurdžioje mūsų kasdienybėje retai tebūna tikras šventadienis, retai tepatenka į rankas gera knyga. Vis dėlto, kam teks pasiskaityti neseniai išleistą Liudo Dovydeno „Pabėgėlių Rapsiuką“, tas tikrai jausis turis šventiško džiaugsmo.

Rapsiukas — šuniukas, kalės vaikas, kaip jis pats sakosi, ir visi jo šioje knygoje atpasakoti nuotykiškai rašytojo skiriami mažajam skaitytojui, bet skaitydamas galės džiaugtis ir vaikas ir suaugęs, nes ir vienam ir kitam ši knyga savaip prasminga.

Knyga parašyta dienoraštinė forma. Jaunasis šuo Rapsiukas, jausdamas, kad „šio karo baladonėse“ reikia palikti „geriausius liudijimus pabėgėlio dienų, nusprendžia rašyti dienoraštį, kurio lapus skiria „amžinam pagerbimui bičiulystės“. Toliau, bėgdamas puslapi po puslapio, skaitytojas seka šunelio Rapsiuko nuotykius,

Apipintas daugybe įvairiausių smulkesnių nuotykių, šis gražus dienoraštis jaunajam skaitytojui bus ne tik gražus pasiskaitymas, bet turės ir žmoniškosios bei tautinės auklėjamosios reikšmės. Jaunųjų skaitytojų visos simpatijos links į jaunąjį šuniuką, nes šis tėra tik taikus ir doras pabėgėlis, stengiasi dar geros įtakos padaryti ir savo draugui, bet tam tikrais momentais pasididžiavimo vertas ir vilkiukas. Šuniukas įtikinėja savo draugą, kad beprasmiska būtų lįsti Bolsiui į gerkle, nes varpelio istorija nieko gero neduosianti, nepasiseksianti. Šuniukas bijo ir dreba, bet vilkiukas, tegul daugiau tik savo gyvenimo nevertindamas, ryžtasi šitam žygiui, po kurio išgijęs vėl pradeda smulkius plėšikavimus. Juk tai tikri gyvenimo gabalėliai, tik perkelti iš žmogiškojo į žvėriškąjį pasaulį.

Daugelyje knygų rašytojai savo herojams žvėrimis palieka jų žvėriškuosius palinkimus, bent dažniau juos iškelia. Dovydeno knyga kitokia. Jo vaizduojamasis šuo Bolsius yra toks žiaurus ir baisus, kad to šuns bijo ir meškos, ir vilkai, ir briedžiai, ne tik smulkesnieji žvėreliai ir paukščiai. Todėl prieš jį jungiasi visi, taip sakant, surasdami bendrą kalbą, nors iš zoologijos ir praktiško gyvenimo mes žinome kitokių dalykus, kad vilkas ir kiškis niekada nesėda prie bendro stalo posėdžiauti. Rašytojui tai buvo reikalinga, jis taip padarė, ir tai padėjo žmogiškumą iškelti, bičiulystę, sugyvenimą pabrėžti. Visi miško gyvūnai ir kiti atvejais randa bendrą kalbą. Kai abu jaunieji bičiuliai žvėrys teisiami, jų gynėjas yra lapinas, teismo pirmininkas — vilkas, o kaltintojas — barsiukas. Prieš bendrą priešą kovodami, visi laukiniai padarai sutaria, ir rašytojas net vengia kelti tai, kas juos skiria.

Sunkus, vargingas, pilnas nelaimių pabėgėliškas gyvenimas, ir viena visko prasmė — susijungti ir nugalėti kruvinų nasrų šunį Bolsių ar nors išvyti jį iš savojo krašto. Kai rašytojui, taip kartu su juo iš jo knygos ir mums aišku, kad be pastogės, be savų namų negali būti normalaus gyvenimo, kad žmogus jau iš jaunų dienų privalo auginti savyje tėvynės meilę, kuri Dovydeno knygoje nuolat prasisklaido iš jo žvėriškųjų herojų veiksmų, jų galvojimo, svajonių. Ligoninėje daktaras Dilinda savo pasakojimais jiems pakiša tokių minčių. Veikdami ir kalbėdami, kaip ir žmonės, Dovydeno knygos žvėrys bus artimi jaunajam skaitytojui, taip pat esančiam be tėvynės.

Jaunasis skaitytojas, sekdamas knygoje žvėrių gyvenimą ir darbą, gal būt ryškiai ir negalės pastebėti to žmogiškojo gyvenimo, kuris šičia nuolat rašytojo iipinamas į žvėriškąjį pasaulį. O suaugusiam skaitytojui tai leis pajusti gilesnės knygos vietas, apsvaistinti ne vieną žmogiškojo gyvenimo klausimą. Pirmiausia tie Dovydeno vaizduojamieji žvėrys yra tokie pat įsimintingi, kaip ir žmonės, ir savo galvojimu labai artimi mums. Palaidojęs motiną, Rapsiukas nueidamas pasako: „Tebunie tau lengva žemė ir samanot“, kaip ir mes, palikdami žemėje savo artimuosius. Ar ne mes, pervertindami savo svorį visuomenėje ir patyrę iš ko nors nuoskaudų, klausime save, kaip ir tas pasipūtęs vilkiukas: „Kas čia gali būti, kad mane, vilko vaiką, išmeta?“ Žiūrėkite, ar ne ištisų tautų, nebe atskirų žmonių problema pradeda mums spręsti, kai užsimiega Rapsiuko ir Rudžio bičiulystė? Rudis ir kėkščiukus suėda, ir startos kiaušinius išgeria, ir barsiuką užpuola, ir iš kalėjimo mėgina pabėgti, o atkrenti turi abu, taip pat, kaip ir ne viena tauta, o juo labiau ne vienas pabėgėlis už savo palaidų instinktų draugą ar tautiečių blogus darbus.

Ne viena knygos scena tikrai žavios. Stai kad ir teismams su visa kaltintojų ir gynėjų valstybine filosofija su teismiškiųjų įstaigų žodynu tose kalbose, su banaliais, iš žmonių teismo žvėrimis perkeltais ir juoką keliančiais klausimais kaltinamiesiems ir jų naiviais atsakymais. Vėl žvėrių susirinkimas, kai jie moderniaja šių dienų terminologija siūlo priešą „sunaikinti be jokio pasigailėjimo“, arba kai Rudis prašo žodžio ir kelia savo prysakinę koją.

Daug naujų dalykų Rapsiukas patiria gydydamasis Žaliojo katino ligoninėje, prižiūrimas niekada nepaįstancio daktaro Dilindos, knygoje vienintelio žymaus veikėjo žmogaus. Čia jis subręsta, pamato gražų, idealų gyvenimą, kokio reikėtų siekti visiems, prisiklauso daktaro pasakojimų, ir gal daugiausia jį paskatina išeiti į partizaninę kovą prieš Bolsių, pirma pabaigus rašyti dienoraštį.

Knyga nenuobodi, gyva. Įvykiai eka įvykius, rimtos scenos juokingos. Vienodai įdomu skaityti, kaip vyksta teismas ar žvėrių susirinkimas, lygiai ir tai, kaip Žaliojo katino ligoninės įnamiai eina gesinti miško, padegto niekadėjo Bolsiaus, kaip Rapsiukas atsisveikina su daktaru Dilinda, kaip ligoniniai klausosi įdomių ir pamokomų pasakų ir t. t.

Prie knygos pagrazinimo, pasitarnaudamas jaunajam skaitytojui, gražiai prisidėjo dail. Povilas Osomskis, davęs devynetai labai aiškių ir suprantamų iliustracijų ir viršelio piešinį.

K. Barėnas

Liudas Dovydenas, Pabėgėlių Rapsiukas, iliustravo P. Osomskis. Gunzenhausen, 1946 m. 88 psl. Kaina RM 6,—

Ruduo. Saulėgrazos, kaip žmonės, jaučia rudenį; jos tiktai numeta suplyšusius vainiklapius ir pasilenkę stebi klykiančias žuvėdras: vandens klane aukštieninkas ir giedras rudens dangus ... Ir mėlynam dangui balti taškai žuvėdrų.

Ateina vėjas pažemiu ir užpučia, — lyg paskutinę viltį, — pėdsakus žuvėdrų, ir smėlio prineša vandens klanai ir drumsčia ... praeis dar dvidešimt, praeis dar trisdėšimt gal metų, ir tų saulėgrazų nebus, tik vėjas nešios laukais jų liemenėlių tuščią ...

Ir aš žinau, kad žmonės, kaip saulėgrazos: praeis dar dvidešimt, praeis dar trisdėšimt gal metų, ir tų žmonių — saulėgrazų nebus. Ateis į tuščią kapinyną vėjas ir kojų pėdsakus smiltim užneš ... Ir nuo dangaus nuplėšys pėdsakus žuvėdrų.

JUOKDARYBOS LEIDINYS

Kemptene 1946 m. rugpjūčio 10 d. data pažymėtas pasirodė naujas satyros leidinys *Dypukas*, paastrastėje dar pavadintas Kempteno vaizbūnijos rimtosios juokdarybos neperiodiniu oficiozu.

Šis rotatorium spausdintas 32 psl. su keliomis nusi-sekusiomis iliustracijomis leidinys žymiai geresnės negu daugelis įvairiose stovyklose ir įvairiomis progomis išleistų tokios rūšies leidinių. Kempteniškų šioje srityje parodomas nebe pirmas bandymas. Apie naująjį leidinį suburtą daugiau jėgų. Gal būt, leidėjams ir redaktoriams ateičiai tik reikėtų pasirinkti vieną iš dviejų: arba tokį leidinį leisti tik Kempteno kolonijai, arba paversti jį visų kolonijų satyros ir humor leidiniu. Pagal tai tektų ir medžiagą tvarkyti, nes dabar ji svyruoja tarp Kempteno respublikos ir visų lietuvių bendrųjų reikalų. Skaitytojui išeitų į naudą, jei tolimesnieji šio leidinio numeriai suburtų dar daugiau bendradarbių ir laikraštėlis pasidarytų visų lietuvių tremtinių linksmuoju oficiozu.

Siame numeryje kai kur jaučiamos pastangos plėsti persiploti, todėl vietomis darosi kiek nuobodu. Taip

Paskutinės rudens gėlės

(V. Augustino nuotf.)

kartu turėdamas progos nuolat jo išgyvenimus palyginti su mūsų buitimi, žmogiškaisiais palinkimais, papročiais, dar daugiau — su pasauliniais įvykiais.

Rapsiukini likimas lėmė gimti kaip tik prieš di-diesiems karo įvykiams užklupant jo šeiminiuko ūkį. Vos praregėjusi, ji pradeda stebinti lietaus lašai, ji skriaudžia višta, bet jis vis tiek grožisi ir gėrisi pasauliu. Tik gražiosios dienos, pamarginamos smulkiais kasdieniniais įvykiais greit baigiasi. Iš miško išlenda pilkai apsirėngę kariai, pradeda kristi bombos. Žmonės išsis-lapsto, bet ir jis su motina, mėginę likti dar namų sau-goti, kartu su kitais smulkiaisiais naminiais gyvuliais išdrožia į mišką. Sužeista baigia savo gyvenimą Rapsiuko motina, ir jis, susidėjęs su dviem taip pat našlai-čiais vilkiukais, mėgina grįžti namo, kur, griuvėsiuose įsitaisęs kraugeriškas šuo Bolsius. Į jo nasrus patenka smalsus vilkiukas, o su antruoju, Rudžiuku, iškeliauja tolyn nuo namų. Tik toks bastymasis ir nelygi bičiulystė nieko gero nežada, nes vilkiukas visiškai kitokių palin-kimų, apie teisybę kalbant, jis filosofuoja: „Mano tėtis buvo užmėgęs stirmos guolį, bet stirmos nebuvo, nes ją jau buvom suėdę“. Šitokios filosofijos laikydamasis, vilkiukas ne tik pats nusikaltimus daro, bet ir šuniuką į juos traukia. Nakvoti jie sulenda į lapės urvą, o kai ši iškrapsto juos, vilkiukas dar murma. Suėda kažkieno šienę pasidėtus užkandžius. Moralės skirtumas tarp abie-jų draugų paaiškėjo sprendžiant iš lizdo iškritusiųjų kėkščiukų likimą. Rapsiukas siūlo gyvąjį iškelti į lizdą, o Rudžiukas ir užsimušęs ir gyvąjį suėda sąžinės negri-aužiamas. Šitoks pasielgimas prieš juos abu, kaltą ir ne-kaltą, sukelia miško paukščius ir žvėris, jie gauna galva-žudžių vardą, pagaliau, kai vilkiukas užpuola barsiuko vaiką, jie patenka į teismą. Vos neprieita prie linčo teis-mo, tik atskubėjusi stirma nuramina karštuolius, pasiū-lydama reikala spręsti padoriamė teisme. Ak, tas teis-mas, toks jis žmogiškas ir žmoniškas! Padaužos išteisi-nami. Bolsius siautėja, ir gijos gyventojai savo susirin-kime, sukvietame pasitarti, ką su tuo baisioju žudiku daryti, plovimais sutinka vilkiuko Rudžiuko, pasiūlyma pakabinti Bolsiui pakaklėje varpelį. Čia laukiniai ir per-siskiria abiejų draugų — Rapsiuko ir Rudžiuko — ke-liai, kai vilkiukas nueina varpelio kabinti, o šuniukas, išgirdęs triukšmą, pabėga, paskui, gabenamas per ežerą, patenka į vandenį, persala, gauna plaučių uždegimą ir gydosi ligoninėje, čia patiria daugelį dalykų, pasveikęs išėjęs prieša rašyti ir tvarkyti dienoraštį, įsijungia į kovą prieš Bolsių ir vėl susitinka vilkiuką, kuris taip pat prisideda prie kovotojų. Iš Rudžio jis sužino, kad var-pelį buvo paisekę pakabinti, bet jį vėl nurišęs Bolsiui parsidavęs kalakutas, o Rudis savo drąsiojo žygio metu tik neteko šonkaulio.

Svečių belaukiant ...

(V. Augustino nuotr.)

pat kai kur jūmoras pereina už jūmorą ribų, ir tai jau nelėgerai, nes jūmoras neprivalo eiti policininko ar saugumo agento pareigų. Nežiūrint tų vietų, kai kur leidinys tikrai teikia gražaus jūmorą.

m. žvair.

LIETUVOS GENERALINIS KONSULAS NEW-YORKE PRAŠO ATSILIEPTI

Lietuvos Generalinis Konsulatas New Yorke. Consulate General of Lithuania, 41 West, 82nd Street, New York 24, — prašo atsiliiepti šiuos asmenis:

1. Adolfą ir Praną DIMAVIČIUS, gimusius ir augusius Papilėje, Šiaulių apskr. — ieško jų motinos brolis Antanas TAUTKUS.
2. Gediminą VALATKEVIČIŲ, studijavusį Vilniaus Universitete — ieško brolis Alfonsas VALATKEVIČIUS.
3. Petrą, Praną ir kt. BARTKEVIČIUS (BARTKUS) — ieško sesuo Eleonora Bartkevičiūtė.
4. Adv. Stasį JANUŠAUSKĄ — ieško Veronika TAMOŠIŪNIENE.

NACIU PRAGARE

(Tęsinys Nr. 23—24)

Ziemą, kada būdavo 20 laipsnių ir daugiau šalčio, juos išvairydavo, be paltų ir be pirštinių į vienos žmonės kiemą senų vinių tiesti, bet jiems neduodavo plaktukų. Jie turėdavo susirasti kokią gelžgalį ar akmenį ir taip primityviškai dirbti. Daug vietoje sušaldavo.

Per 1942 metų žiemą taip nukankino didesniąją dalį stovykloje esančių suimtųjų. Pavasari, rodos, balandžio mėnesį suvarė visus žydus į maudyklą. Prieš varant į maudyklą, juos stovyklos aikštėje iškratė ir atėmė visa, ką turėjo. Maudykloje juos išrengė iki skalbinių. Staiga, per vakarinį patikrinimą, pasigirdo iš maudyklos pusės bausis riksmas ir pusnuogiai žmonės pradėjo lakstyti po aikštę, slapstytis už blokų. Kelį bėgdami rėkė:

— Nužudykit mus tuoj čia vietoje! Kam mus dar kankinate?

Be jokių šaudymų juos smogikai vėl suvarinėjo į maudyklą ir, pasibaigus patikrinimui, visus suimtuosius nuvarė nuo aikštės ir pradėjo žydus vežti į krematoriumą.

Kada smogikai pravedavo stovykloje ypatingas akcijas, suimtiesiems uždrausdavo išeiti iš blokų ir jokių būdu jie negalėjo pasirodyti stovyklos aikštėje. Jei kas pasimaišydavo, tą tuoj sušaudydavo. Tai visi žinojo ir niekas nedrįso pasirodyti. Tokių draudimų būdavo gana dažnai, net kelis kartus per savaitę. Tada visi kaip pritrenkti kiūtodavo kertėse ir klausydavosi, kas aplinkui darosi. Dažniausiai girdėdavom automobilių smarkų dūzgimą ir po to krematorijumo pusėje šūvis.

Suimtųjų likimas daug priklausė nuo to, kur ir kokiose sąlygose jiems tekdavo dirbti, ir nuo pareigūnų — suimtųjų bei smogikų. Taip, pvz., viena komanda buvo kiekvieną rytą vežama į Heinkelio lėktuvų fabriką ir vakare vėl grįždavo į stovyklą miegoti. Į fabriką suimtuosius veždavo sunkvežimiais. Suimtieji turėdavo paimti kartu iš blokų suolus sunkvežimyje atsisėsti. Kai vakare grįždavo, suimtieji turėdavo žaibo suolus. Smogikai kaip pasiute mesdavo suolus visa jėga tiesiog į suimtųjų būrį taip, kad jie jokių būdu negalėtų suolų sugauti. Tokiu būdu daug suimtųjų sužeisdamo, bet žaizdoms aprišti nebuvo galimybės, nes ambulatorija tada veikė tik sekmadieniais. Jei kas turėjo kokią skudurą, tas galėjo žaizdą, į bloką parėjęs, apsiūti. Daug žaizdų tokiu būdu užsikrėsdavo ir atsirasdavo baisios vatos, kurios mėnesių mėnesius negijo. Kartais pradėdavo pūti visa kūno dalis.

Dauguma suimtųjų buvo aptekę votimis. Visa tai buvo pasėka vienedo ir blogo maisto. Taip pat labai daug susirgo flegmonu, — tai yra tam tikras labai skausmingas audinių puvimo procesas. Tokios žaizdos labai sunkiai gyja. Buvo suimtųjų, kurie su tokiomis žaizdomis išbuvo ligoninėje per metus laiko ir kentėjo baisiausias kančias.

Laikui bėgant jau pradėjo leisti kiekvieną dieną, išskyrus sekmadienius, į ambulatoriją perrišti žaizdas,

bet ir čia reikėjo gauti bloko vyresniojo sutikimą, atitinkamą raštiuką. Ambulatorija veikė prieš piet, darbo metu. Dėl to kas norėjo eiti į ambulatoriją, tas tą dieną negalėjo eiti į darbą. Sergančiųjų buvo labai daug, dėl to stovyklos viršininkas įsakė visiems į ambulatoriją eiti norintiems prie vartų susirinkti ir po patikrinimo jį pats sprendavo, ar sergančiajam reikia eiti į ambulatoriją, ar ne. Visi jam turėjo parodyti savo žaizdas. Kas neturėjo didelių žaizdų, tą varydavo į darbą.

Dar blogiau buvo su vidaus ligomis sergančiais. Jie stovyklos viršininkui niekaip negalėjo įrodyti savo ligų, išskyrus tas atvejais, kai sergantysis turėjo aukštą temperatūrą. Dauguma gaudavo žandų, juos varydavo prie darbo ir dar pats stovyklos viršininkas spardydavo jiems į užpakalį. Nepripažintieji sergančiais negalėjo patekti į savo darbo komandas, dėl to jiems sudarė atskirą gatvių statybos komandą, kuri tvarkė stovyklos kelius. Tiems vargšams per dieną tekdavo sunkiai dirbti, nes nuolat pro juos vaikštinėdavo smogikai ir sekdamo, ar greitai dirba. Jie turėjo per dieną akmenis nešioti, griauti seną grindinį, vežti žemes ir traukti sunkų akmeninį volą.

Suprantama, kad į ambulatoriją eidavo tik tokie, kurie jau tikrai buvo bėdos verčiami. O, vis dėl to, dar ir tu nelaimingųjų dalį per dieną varinėdavo, jei stovyklos viršininkas nepripažindavo jų sergančiais.

Stovyklos gydytojas dėl tokio stovyklos viršininko elgesio kėlė protestą. To ginčo pasekoje tikrinant norinčius eiti į ambulatoriją pradėjo dalyvauti vienas gydytojas — suimtas, kuris stovyklos viršininkui turėjo duoti paaiškinimų apie ligonio sveikatos stovį.

Visi tie, kuriems leisdavo eiti į ambulatoriją arba pas dantų gydytoją, turėjo iš ligoninės sugrįžę eiti į „niti-ninkų komandą“ ir ten per dieną skirstyti sraigtus ar vintus.

Būdavo be galo nemalonu, kada reikėdavo eiti į ligoninę, bet tiesiog šlykštu pasidarydavo, kada smogikai, net aukštesnieji karininkai, puikiausiai apsirėngę ir išsikvėpinę, pradėdavo spardyti ir daužyti nuskretusius (nes muilo duodavo per mėnesį tik vieną gabalėlį), nudriskusius, išbadėjusius, ligų nukamuotus ir visiškai sunykusius suimtuosius. Patys smogikai buvo nusipenėję ir nusigėrę. Savo galybės svaigulyje jie nie tik begaliniai išniekino savo tautiečius ir savo priešus, bet suteršė ir vokiečių karininkų garbę, kurios atitaisyti jau nebeįvyks.

Ambulatorijos vedėju kelis metus buvo bjaurus valkata vokiečių, pasivadinęs gydytoju. Tas „persijodavo“ į ambulatoriją ateinančius dar kartą. Tokiose nepakenčiamose sąlygose gyvenant, sergančiųjų skaičius, suprantama, buvo didelis. Į ambulatoriją ateidavo ir nemaža tokių, kurie buvo tik nusilpę, bet stovyklos vadovybės nebuvo pripažinti sergančiais. Tokius jis tuoj išmesdavo laukan ir dar

gerokai apkuldavo. Tiems, kurie tikrai sirgo, bet neturėjo per 39 laipsnius karščio ir dar galėjo paeiti, duodavo po porą tablečių ir greit išstumdavo pro duris. Jie turėjo dirbti ir šalti, kol sukrisdavo vietoje. Tada juos atvilkdavo į ligoninę, bet dažniausiai jau būdavo per vėlu ir jie dėl užvilktos ligos nebeapsveikdavo.

Nežiūrint visų jau minėtų nemalonių, einant į ambulatoriją, tekdavo valandų valandas laukti eilės. Visą laiką tekdavo stovėti šaltyje arba lietuje. Dėl to, kas tik galėjo, vengė ambulatorijos ir ligoninės kaip maro. Kam nebuvo kitos išeities, tas turėjo nešti visus tuos nemalonumus. Geriausia būdavo tiems, kurie laike patikrinimo nualpdavo. Juos tuoj liepdavo nunešti į ligoninę. Jei liga būdavo rimta, juos pasiiaikydavo, o jei būdavo tik laikinas silpnumas, atgaivindavo ir po patikrinimo paleisdavo į bloką.

Blogiausia būdavo su nusilpusiais. Faktiniai jie buvo sunkūs ligonys, nes be silpnumo jiems geldavo visą kūną. Tačiau jie, negalint aiškiai įrodyti kokios nors rimtos ligos, buvo laikomi simuliantais, mušami ir spardomi. Daugybė tokių nelaimingų taip ir žuvo. Tokių mirties kandidatų kiekvienu laiku būdavo tūkstančiai, o žiemą mirtingumas dar žymiai padidėdavo. Taip, pvz., per 1942 metų stovykloje mirė arti šešių tūkstančių suimtųjų. Vasario ir kovo mėnesiais po 900. Tais metais stovykloje buvo apie 11—12.000 suimtųjų. Taigi, tik per metus mirė pusė visų suimtųjų. 1943 ir 1944 metais mirimo nuosmigtis sumažėjo, ypač po to, kai leido suimtiesiems gauti maisto siuntinius.

Stovyklos vadovybė tikrai ir tada nebūtų leidusi suimtiesiems gauti siuntinių, jei jiems nebūtų buvusi reikalinga suimtųjų darbo jėga. Jei suimtiesiems nedavė pavalgyti, jie negalėjo dirbti, o darbai buvo svarbūs, nes daug buvo dirbama ginklavimo reikalams. Leidžiant suimtiesiems gauti siuntinius, prie to paties maisto davinio suimtieji galėjo daug daugiau dirbti. Toks suimtųjų išnaudojimas buvo be galo begėdiškas, nes mes turėjome dirbti visiškai be atlyginimo ir dar prašyti iš savo namiškių pinigų ir maisto. Už tai smogikai gaudavo didesnę pelną.

1943 metais nusilpusiems ir sergantiems buvo įsteigti poilsio blokai, į kuriuos gydytojai galėjo pasiųsti nusilpusius ir iš ligoninės išrašytus sveikstančius. Ten šie turėjo per dienas gulėti, bet maisto gavo dar mažiau kaip kituose blokuose. Didelė jų dalis mirėdavo, nes ten begulint blogame ore prikimštuose blokuose užsikrėsdavo įvairiomis kitomis ligomis. Dėl blogo maisto ten pasveikti nebuvo galima, nebent, kai sergantysis iš namiškių gaudavo maisto.

Suimtųjų stovyklos vadovybė (stovyklos seniūnas su keliais blokų vyresniaisiais) tuo reikalu susirūpino ir mėgino padėti. Mes per blokų vyresniuosius paaukavome per 30 tūkstančių markių pinigais ir nemaža maisto dalykų. Maisto dalykai buvo perduoti tiesiog, o už sudėtų pinigų nusilpusiųjų — stovykloje vadinamų muzulmonų — blokams buvo perkama virtų bulvių, varškės, kopūstienės, ar šiaip ką suimtųjų kooperatyvas galėdavo nupirkti. Mes išsižadėjome tų maisto produktų mūsų nelaimingųjų likimo draugų naudai. Be to, buvo sutarta taip, kad kiekvienas suimtas, kuris gauna siuntinį su maisto produktais, tą dieną atiduoda savo stovyklos davinį tokiems paliečiamiesiems, kurie negaudavo siuntinių.

(b. d.)

Adolfas Ilmonis

Laimingieji

Tą vakarą buvo liūdnas ir prisiminimų pilnas saulėlydis. Miesto gatvėmis skriejo automobiliai, o pro šalįėjo įvairūs veidai. Stovyklų gatvėse nerūpestingas jaunimas dainavo, motinos vedėsi namo susigaudę vaikus, seniai rūkė pypkes ir kalbėjosi apie praeitį.

Grįžau iš miesto. Pravažiuojančių automobilių sukeltos dulkės gulė ant mano nudėvėto švarko, žydinčių liepų ir širdies. Jau tempo kai pasiekiau stovyklos vartus, ties kuriais stoviniavo laimingos porėlės, šnekučiavosi ir tarėsi kur eiti? . . .

Ties barako durimis mane pasitiko kaimynų mergytė, mėlynom akim ir gelsvo lino plaukais. Ji ištiesė man savo rankutę, švelnią ir trapią kaip japoniškas porcelanas, prisiglaudė prie manęs ir lyg didžiausią naujieną greit pabėrė žodžius:

— Mūsų Rainiukė turi penkis kačiukus, ponas Jonai, penkis gražius, raišius kačiukus. Ach, ponas Jonai, kokie jie puikūs! . . .

— Štai kaip! — abejingai atsakiau, nes prieš akis

pasivaideno netolimų dienų vaizdai, kai aš džiaugiausi naujai gimusiais eriukais. Šiai lieknai mergytei, matomai, penki naujagimiai, visų mūsų ir barako vaikų mylimos katės Rainiukės atsiradimas — sudarė dienos sensaciją. Monotiniškame stovyklos gyvenime ir penkių kačiukų atsiradimas buvo didelė naujiena.

— Eime, ponas Jonai, aš tamstai parodysiu juos, — tempė jį mane už rankovės ir tauškė be pertraukos: — Zinote, tokie mažičiai, kaip siūlų kamuolėliai!

Mes priėjome prie koridorių sukratų maišų krūvos Ten, jau matomai gailėstingų rankų padarytame guolyje kniauskėjo penki rėni, krutą mėsos gamuolėliai. Rainiukė, mūsų barako šelpiamoji, patenkinta ir sulysusi laizė savo naujagimius. Ji, pamačiusi mergytę ir mane, dar kartą liežuviu pertraukė per šilkinis naujagimių plaukus, liekną ir išvargusį atėjo prie mūsų. Gailiai murkudama ji prisiglaudė prie mano kojos ir pažvelgė tiesiai man į akis. Aš pamačiau jos žalsvas akis, ramias kaip tėviškėję ežero paviršių jo tyliam snaudulyje, pamačiau laimingą išvargusį žvilgsnį, kuris sakyte sakė: „Štai aš taip esu laiminga. Ach, kokia aš šiandien laiminga!“

Jos prisilietimas prie mano kojos many vėl sukūrė

aibę jautrių prisiminimų. Jie visoje savo didybėje atsiėjo prieš mane ir laimingąją motiną.

— Žiūrėkit, ponas Jonai, va ten tas, su balta apykakle. Koks jis gražus! — mergytė su mėlynomis akimis ir gelsvo lino plaukais net suplojo rankutėmis. Ji atšargiai bijodama katės ir, gal būt, suspausti gležnutį kačiuką, pasijėmė į savo švelnias rankutes jį, prisiglaudė prie savo veido. Ji bučiavo naujai gimusį kačiuką jo švelnų aksominį snukutį, o jos akys buvo lyg žvaigždžių liepsnelė. Rainiukė, dar labiau patenkinta ir laiminga glaudėsi čia prie manęs, čia prie mergytės. Ji murkavo ir iškėlusį uodegą bėgiojo apie mus. Ji, Rainiukė, buvo laiminga. Ir mergytė ir katė, abi savaip.

Į barako koridorių skverbėsi vakaro tamša. Aš palikau mergytę ir katę su kačiukais. Išėjau į stovyklos gatvę it ieškodamas nepamesto daikto. Prieš akis stovėjo mergytė gelsvo lino plaukais ir mėlynomis akimis, laiminga ir patenkinta. Greta jos mačiau tiek pat, o gal net daugiau laimingą mūsų barako šelpiamą Rainiukę.

Kai nakties skraistė siautė visą stovyklą ir mane, stovintį vienišame susimastyme, aš pagalvoju, kai žengiau į man nepažįstamą naktį: „O juk yra dar laimingų ir čia, šioje „barakų pilkumoje“.

Apie lietuviškąjį tremtinių teatrą

Nenormaliose stovyklinio gyvenimo sąlygose daug kur trūksta planingumo, didesnių užsimojimų. To mes pasigendame ir profesionalų scenos menininkų tarpe. Iš tiesų, kur gi pasidėjo tie visi dramų aktoriai, operos solistai, dirigentai, baletų šokėjai, kurie, kaip ir mes, buvo priversti aplėisti Lietuvą? Beveik pusė Lietuvos teatrų kartu su mumis dalinasi tremtinio dalia. Kitaip ir būti negalėjo: menininkas — kurėjas nemėgsta, kad kas nors prievarta varžytų kūrybą, pakreiptumas jį tokia linkme, kurį jam būtų negailestingas savęs prievartavimas. Menas negali būti prievartaujamas. Tačiau tas pats menas apeliuoja į menininko sąžinę, turinčią budėti, kad meno žmogus nenuklystų į šunkelius, nepasiduotų nusivylimui ir neužmirštų savo, menininko, pašaukimo.

Mes turime (gal net per daug!) ansamblių, chorų, tautinių šokių trupių, scenos mėgėjų. Bet paklauskime, ką gi per šį laiką nuveikė diplomuoti, pasižymėję scenos

„Laisvės“ teatro baletų studija šoka Ispanų šokį, muz. Rubinšteina

„AŠ ATVYKAU PADĖTI BADAUJANTIEMS . . .“

(Atkelta iš 2 psl.)

Traukiny riedėjo į Fridrichshafeną. Pro langus matėsi vienur, kitur subombarduotų ir sugriautų namų liekanos, stypbą išlikę vieniši kaminai. Fridrichshafenas buvo mano kelionės galas, todėl reikėjo baigti įdomų pasikalbėjimą.

„Jei ne paslaptis, būtų įdomu patirti Tamstos, Daktare, tolimesnius planus?“

Daktaras atsakė:

„Savo misiją jau baigiau. Dabar atlieku kaip ir likvidacinį darbą — tvarkau gausią informacinę medžiagą, kurios, lankydamas jūsų stovyklas, prisirinkau didžiulį lagaminą. Savo kelionių studijas, įspūdžius ir patyrimus turiu sutraukti į vieną išsamų pranešimą Amerikos vyriausybei, karo vadovybei ir Balfo Valdybai. Paskutiniu laiku buvau ypač užimtas kol man pavyko sudaryti mūsų įgaliotinių tinklą Vokietijoje ir Austrijoje. Reikėjo parinkti žmones, patyrinėti jų tinkamumą šiai paskirčiai. Šiems kraštams mūsų įgaliotiniams paskirti šie asmenys: Vokietijos okupuotai anglų zonai Antanas Dymša Detmoldė; amerikiečių zonai — Münchene Petras Minkūnas, amerikietis iš Clevelando ir jo pavaduotoju prof. kun. Dr. Ražaitis; Prancūzų zonai — Tūbingene Dr. A. Trimakas. Austrijos prancūzų okupuotai zonai — Dr. Daukša Dornbern ir jo pavaduotoju J. Baliūnas, Bregenz, o anglų ir amerikiečių zonos — Zalburge diplm. inž. A. Vokietaitis. Sveikatos reikalams Vokietijos ir Austrijos prancūzų okupuotoms zonoms — Tūbingene Dr. Domas Jesaitis, Studentų reikalams Balfo įgaliotų patarėjas — prof. Kun. Dr. Pranas Petraitis. Naujai paskirti įgaliotinių konferencija, mano kvietimu, įvyko liepos 29 d. Konstancoje, kurioje buvo aptarta tolimesni tremtinių šelpimo reikalai. Mūsų įgaliotinius skatinau savo darbe artimai bendradarbiauti su L. Raud. Kryžiaus, Tremtinių Bendruomenių ir kitų socialinės globos organizacijų vadais bei

menininkais. Balansas pernelyg liūdnas.

Dramos aktorių garbei tenka konstatuoti, kad vis dėl to didžiausią veiklą iš visų teatrų parodė drama. Tačiau jai nevertėtų tuo didžiuliu, nes dramų teatrui visada pakanka kuklesnių sąlygų, kaip kad operai ir baletui. Turime dvi profesionalų dramų aktorių grupes. Viena iš jų būstine pasirinko Augsburgą (vad. Palubinskas), kita Detmoldą (vad. H. Kačinskas). Abi trupės susikūrė, palyginti, neseniai, ypač antroji. Šia proga norėčiau išskirti kai kuriuos netikslumus — yra aktorių su dideliu stažu ir dideliu patyrimu, kurie vis dar neįsijungia į darbą, nors trupėms stokoja profesionalų ir jos yra priverstos savo eiles papildyti mėgėjais. Nevisai tikslus yra ir pačių trupių pasiskirstymas žmonėmis. Ar negeriau būtų sudaryti vieną lyg ir reprezentacinį kolektyvą iš parinktų geresnių aktorių? Toks kolektyvas turėtų uždavinį tinkamoje aukštumoje reprezentuoti mūsų dramą ne tik lietuviams, bet ir užsieniečiams siekti aiškaus progreso, kad lietuviškoji drama, atitrūkus nuo savo kamieno, pasirodytų pakankamai pajėgi už Lietuvos ribų atstovauti vaidybos meną ir kad grįždama ji parvežtų indėlį į savo gimtąjį liudą. Šalia galėtų būti pora silpnesnių trupių, pagrindiniu uždaviniu turinčių išvykas, plačios tautiečių masės pasotinimą menu. Šioms trupėms būtų svarbu išlaikyti turimą meninį lygį ir, kiek sąlygos leidžia, tobulėti.

Neperseniausiai skaitėm laikraščiuose — Oldenburge jau veikia latvių opera, stebindama ne tik savus, bet ir svetimaučius. Ta proga norėčiau paklausti, kaip gi bus su mūsų lietuviška opera? Solistų turime nemažai ir neeilinių — tokių, kur galėtų pavydėti didieji teatrai. Nei pastangų nei rezultatų niekur nesimato. O laikas būtų ir solistams sukrusti. Paskiros gastrulės, be abejo, yra geras daiktas, bet neužmirškime, kad operos dainininkas negali apsiriboti vien tik liaudies dainų reprezentacija (jas pakankamai garsina liaudies ansambliai), jis turi kitą uždavinį — lietuvių operą. Juk tokios operos įsteigimas ištrėmimo nuskambėtų daug plačiau ir garsiau, negu šimtas koncertų. O kiek tas galėtų patarnauti Lietuvos reikalui! Dalykas nėra neįgyvendinamas. Tikėkime, Kiprui Petrauskui buvo sunkiau su pirmąja „Traviata“ Kauno scenoje.

Sviesesnių vilčių teikia lietuviškasis baletas. Ta kryptimi dirba Kaselio lietuvių teatras LAISVĖ, vad. P. Maželio ir A. Liepino. Ateityje jie yra užsibrėžę pereiti prie vienaveiksmių baletų. Tačiau ir šie du jauni energingi vyrai nesulaukia tinkamos paramos. Jie priversti steigti baletų studiją, kai tuo tarpu paskirti baletu artistai išsili, laukdami emigracijos ir Amerikoje ar dirba menkaverčiuose vokiečių teatrėliuose (varietės pobūdžio), tuo ne tik nepatarnaudami lietuviškam baletui teatrui, bet dargi svetimybių įtakoj prarasdami iš Lietuvos atsivežtą kapitalą — gerą klasikinę mokyklą.

Norėtusi nuoširdžiai prabilti ir mūsų scenos menin-

J. Eidrigėvičiūtė ir Alf. Liepinas — Čardašas, muz. Monti

kus. Aš taip pat turiu teisės į lietuvišką sceną. Todėl mano žodžiai nesiekia užgauti jos darbuotojų ar apkaltinti juos neveiklumu ir tinginyste.

Mes visi dirbam išvykose — vaidinam, deklamuojam, koncertuojam, šokam. Tačiau ar nevertėtų siekti daugiau, toliau, plačiau. Menas negali sustoti vietoj. Tas, ką mes iš Lietuvos atsivežėm, supels, jeigu nedėsim pastangų pakilti bent į tą atsivežtą lygį. O kodėl nešoktelėti dar aukščiau?

Prieš kurį laiką Kasselyje buvo prarastas lietuvių scenos menininkų suvažiavimas. Jame dalyvavo ne visi. Vieni negalėjom atvykti, o kiti, gal būt, ir nenorėjom todėl, kad jie praveda jaunus operetės artistas, kai tuo tarpu yra tiek nusipelnusių meno veikėjų. Tačiau juoklaga būtų kaltinti jaunuosius už tai, kad jie padarė tai, ko, deja per pusantį metų neprisiruošę padaryti vyresnieji.

Suvažiavime buvo išrinkta Artistų Atstovybė. Tai jau didelis žingsnis į priekį. Tačiau po suvažiavimo ir vėl viskas aprimo. Bent toks jau įspūdis eiliniams piliečiams susidaro. Taigi, scenos menininkai turėtų imtis didesnio ir daugiau organizuoto darbo. O prityrusieji veteranai turėtų nedelsiant paimti lietuviško tremtinių teatro vairą į savo rankas.

Vyt. Kastytis.

darbuotojais, iš jų sudarant tam tikras specialias labdaros komisijas. Aš tikiu, kad mūsų įgaliotiniai, dirbdami glaudžiam kontaktuose su minėtomis organizacijomis, galės tiksliai ir teisingai paskirstyti gaunamas iš Balfo Centro lėšas, drabužius, maisto produktus, medikamentus ir t. t. Beje, Balfas savo lėšomis yra pasiryžęs paremti L. Raud. Kryžiaus Centro Valdybos surastą ir numatomą įsigyti sanatoriją tuberkulizmininkams. Sanatorija randasi netoli Šveicarijos sienos, Švarzvaldo kalnuose 2500 mtr. aukštumo, kurioje numatoma įrengti 50 lovų. Sanatorija galės pasinaudoti visų zonų mūsų tremtiniai tuberkulizmininkai. Sanatorijos organizaciniais reikalais rūpinasi L. R. Kryžiaus Centro Valdybos pirmininkas ir mūsų įgaliotinis sveikatos reikalams Dr. J. Jesaitis.

Traukiny lėtinamas greitį įriedėjo į žiauriai sumaigytą Fridrichshafeno stotį. Suprunkstė, atsiduso ir sustojo. Reikėjo atsistiekti. Daktaras spausdamas ranką pasakė:

„Jūs savo kelionę jau baigėte, o man reikia keliauti toliau. Keliauju ir keliauju, tartum Amžinasis Žydas. . . Šiandieną čia, rytoj Austrijoje, poryt Šveicarijoje, o po kelių dienų tikriausiai būsiu Belgijoje, Anglijoje ir Airijoje. Šiuos kraštus dar turiu aplankyti, bet į tén skrisiu lėktuvu, nes traukinys ir automobilis man pasidarė per lėta susisiekimo priemone. . .“

„Ar Tamsta, Daktare, savo misija esate patenkintas?“

— Dar paklausiam stovėdamas perone.

„Labai. Ir kaip lietuvis ir kaip dvasininkas! Kaip lietuvis, prisidėdamas prie tautiečių buities palengvinimo, atlikau savo patriotinę pareigą, o guosdamas nelaimėje atsidūrusius atlikau kunigo — dvasininko moralinę pareigą. Tik dabar susipažinęs su tremtinių padėtimi vietoje, žinosiu, kur, kam ir ko pirmoje eilėje reikia. Gydytojai sako: — „Jeigu nori išgydyt sergantį, pirmiausia reikia gerai susipažinti su ligonio sveikatos būkle“. Tas pat ir su mūsų šalpos darbu. Nori šelpiti — žinok ką šelpiti. . . Baigdamas savo misiją, galiu pasakyti, kad ji buvo sunki, komplikauta, suvaržyta — mano

civilinės ir karinės vyriausybės reguliama, todėl veikdamas turėjau būti atsargus ir griežtai laikytis tam tikros linijos. Lietuvos padėtis yra sunki ir jos byla labai komplikauta, tad veikiant jos žmonių labui, reikėjo būti atsargiam, rezervuotai laikytis ir per daug neužsiangazuoti. Iš prigimties būdamas sentimentalus, aš buvau priverstas laikytis šaltai, kai kada net oficialiai. Tokią mano laikyseną kai kas palaikė tuščiu išdidumu, ar net pasipūtumu. . . Kasžin, jei aš būčiau elgęsis taip, kaip diktavo mano širdis, ar būčiau galėjęs savo misiją sėkmingai praveisti iki galo. Kas galvoja, tas čia mano mintį supras ir be paaiškinimų. . .“

Traukiny suprunkstė ir pajudėjo iš vietos.

„Laimingos kelionės, Daktare! — šuktelėjau.

„Okey! — Iki pasimatymo Lietuvoje arba Amerikoje!“ — Atskrido balsas iš tolo.

Cia atrodo jau turėtų būti ir paskutinis taškas pastatytas, bet ta pačia proga noriu padaryti keletą pastabų apie kun. Dr. J. Končiaus asmenį. Jis buvo teisus; mes susitikome dar du kartus, tik ne Lietuvoje ir ne Amerikoje bet toj pat švabų žemėje. . .

Tuose susitikimuose aš turėjau progos arčiau pažinti kun. Dr. Končią, kaip žmogų ir kaip veikėją. Stebėdamas jį, priejau išvados, kad tai jūdrus, energingas, greitakalbis, tiesus ir atviras, bet nuoširdus lietuvis. su amerikietiškomis būdo ir judesių priemonėmis. . . Gerai pasiruošęs savo misijai, todėl greit orientuojasi visuose reikaluose, daro staigius, bet tikslus sprendimus. Paskutinio pasimatymo metu, buvau liudininku kaip kun. dr. Končius sprendė įvairius klausimus. Mane stebino jo gyvas galvojimo būdas ir tikras amerikietiškas reikalų aptarimo bei sprendimo tempas. Ar jis išdidus ir pasipūtęs Tokių ir panašių epečių apie Dr. Kun. Končią buvau girdėjęs anksčiau ir net laikraščiuose skaitęs. Iš pirmo žvilgsnio jis iš tikrųjų atrodo ir „išdidus“ ir „pasipūtęs“ ir „nesukalbamas“, bet arčiau išsiūrėjus, įstebi prieštingus bruožus: jis jautrus, atviras ir nuoširdus.

Baden-Baden

Andrius Jogaudas

Is Amerikos lietuvių spaudos

Vienas Detroit Mich gyvenęs lietuvis šiomis dienomis gavo iš Lietuvos laiška, kur trupučiuką aprašoma dabartinis gyvenimas. „Draugo“ redakcija, išspausdinusi to laiško ištraukas, tebsi: „Kaip tas laiškas pateko į užsienį, sunku pasakyti. Sovietų Rusija yra ne tik pavergusi Lietuvą ir kitas valstybes, bet sykiu jas aptvėrusi kiniška siena, kad pasaulis neišgirstų, kaip vargsta ir kenčia nelaimingieji žmonės, patekę komunizmo „rojų“.

Laiškė pirmiausia aprašoma kaip nuo karo audros buvo bėgama į vakarus ir kaip tas bėgimas nenusisėkė. Laiškė sužaido:

„Neprižiūriavus galo laukų, pradėjo kristi sviediniai. Kiek aptilus, daslinkom ligi galo lauko ir paleidom gyvulius gretimo kaimyno, kito kaimo, pjevoje, kurį buvo viela aptverta, o mes sėdome prie tvarto ir kluone ir taip išsėdėjom daugiau paros. Tik staiga pradėjo patrankų šoviniai aplink mus kristi. Tada užmušė mus keturis arkliai ir to kaimyno karves, kiaules, avis ir kt. gyvulius. Trobesius, kur mes buvom pasislėpę, irgi uždegė. Visi pakrikom ant gryo lauko. Bėgant nuo ugnies, mano žmoną sužaidė, o kelios moterys apalpo. Per kokią valandą viens po kito susirinkom pas kitą kaimyną ir jau susitikome su rusų kareiviais. Prie vėžimo buvo palikęs šuo, tad nieko nepavogė bet šuo, pabuvęs kiek laiko, apkurto.

Kaip gyvena po karo

„Gyvenamas namas nesudėgė. Tvirtai buvo mūriniai, tad sienos nenuvirtė. Pernai vienas iš mūsų parapijos žmogus davė tvartui viršų. Gyvuliai pernai buvo pas brolių. Vėžiojant daug pašaro išsimėtė. Gyvuliai sublogo. Visas ūkis susmuko. Jeigu dar taip ilgai reiks gyventi, tai teks atiduoti žemę valdžiai, nes nualinta, netręšta, o vienas tik arklys, įdirbti nėra su kuo. Buvo dar dvi kumelės, bet viena pastipo šią žiemą. Kiaulės taip pat išsinistino, nes žiema, kaip tvartas buvo be stogo, tai, gal, sušalo.“

Daug traukinių išvažiavo su lietuviais

„Žmonių vaikai namuose negali būti, o žemei apdirbti reikia žmonių. Ir pats sūnus ne namie. Vaikams į kelias vietas maistas reikia duoti nuvežti (čia laiško rašytojas norėjo pasakyti, kad jaunieji lietuviai partizanuose ir kad jiems reikia maisto pristatyti). Reikia didelės duckles atiduoti. Bet viskas būtų dar pusėtina, kad tik nereiktų važiuoti į užsienį. Jau daug traukinių išvažiavo su lietuviais. Klausom dažnai radio, bet kaip mums viensiems be šeimos, tai nepatinka muzika rusiška. O ji dažnai užpildo atgarsius programos Sudiev. (Laiškė norėta pasakyti, kad rusai komunistai lietuvių išveža į Rusiją sunkiems darbams, kaip ir per pirmąjį bolševikmetį; jie irgi bijo, nebūtų ištremti „nereiktų važiuoti į užsienį“).

Lietuva paplūdus kranjuose

„Girdėjom pono Čiurčilio kalbas. Tai tikras diedukas, kaip mūsų Tarybų valdžia sako. Jis, gal, jau senas yra, kad nenukalba. Bet tiek to“.

„Šis pasaulis pasidarė labai ankštas dėl lietuvių. Atrodo, kad pas mus žiauriausi laikai atėjo, kad negyvi žmonės išguli kelias dienas gatvėje ir nieks jų neima, arba negali, ar nenori. Tai tokie yra Lietuvos žmonės, kurie prisilaiko senoviško lietuviško rango ir nekenčia Tarybų valdžios ir visokiais būdais stengiasi jai pakenkti, slepiasi miškuose, kai kokie banditai. O kaip juos nušauts, tai atveža į miestą ir paguldo, kad kiekvienas žmogus su pasipiktinimu žiūrėtų į jį. Jų šeimos naikina, kad nepalikyt savo raugo. Jie kovoja už Lietuvos laisvę, bet Tarybų valdžia sako, kad Lietuva laisva ir jai reikia tik darbo, o ji jau išvaduota nuo fašistų ir buožių“.

20 ha žemės savininkas „buožė“

„Buožės“ dabar skaitomi tie, kurie turi žemės 20, 25, 30 hektarų. Daugiau jau nėra, kaip 30 hektarų. Kas turi daugiau, tai skaitomas liaudies priešinys ir darbo žmonių išnaudotojas“.

Ateis diena atsiskaitymui

„Bet laikas slenka ir ateis laikas, kad bus su visais atsiskaityta. Žmogaus kūnas gali kalėjime supūti, bet siela vis pasiliks gyva. Kaip minėjau, kad žmonės važiuoja į užsienį, bet juos veža į Altajaus kraštą. Jūs, gal, geriau žinote, negu mes, bet už tai girdim rusišką radio muziką.

Pakartojimas

Kaip auksčiau sakytą, kad šio laiško gavėjas žada dvieji komunistams apmokėti laivakortę į komunistų „rojų“, ta proga gali naudotis bile komunistas, pradedant fandrės darbininku baigiant komunistinėmis buožėmis, kaip Bimba, Pruseika ir kiti. Jei kartais jiems nepatiktų Lietuvoje komunistinis „rojus“, well... tuo-

met Stalinas duotų dykai kelionę į dar „rojiškesnę“ vietą — Altajaus kraštą.

Kas iš komunistų nori naudotis proga, tepasiskelbia. („Draugas“, 1946. liepos 11 d.)

ARGENTINOS LIETUVIŲ KATALIKŲ DARBAI

Lietuviai

Lietuviai, gal 90 jų nuošimčių gyvena pačiame Buenos Aires mieste, jo priemiestuose ir to paties vardo provincijoje. Tikros statistikos nėra, tačiau nuosaikiai apskaičiuojama, kad Argentinoje gyvena apie 30.000 mūsų tautiečių, čia atvykusių daugiausia tarp 1926—1930 metų.

Nugalėję aklimatizavimosi sunkumus, pergyvenę nedarbo krizes, pramokę kalbos ir prisitaikę prie naujų papročių, dauguma lietuvių įsikūrė kad ir neištaigingai, tai betgi pakenčiamai, o kai kurie ir visai gerai. Dalis dirba fabrikuose, dalis ėmėsi amatų, biznio, nuėjo portieriais, šoferiais ir kambarinėmis tarnauti į turtinųjų namus. Vienas kitas prolobo, įsitaisė nuosavas įmones. Žemės ūkiu lietuvių Argentinoje užsiima mažai.

Lietuvių kaip darbininkų vardas geras; lietuvių tėvų ir namų apyvokos tarnaitės giriamos ir ieškomos.

Daug neatlaikė gyvenimo kovų

Deja, reikia priminti, kad tam tikras skaičius mūsų išeivių kaip Argentinoje, taip Urugvajuje ir Brazilijoje, gyvenimo kovos neatlaikė ir žuvo. Kartais perdidelis įtempimas dėl materialinio, koks nors išnaudojimas, pasivylimas, tėvynės nostalgija suardo sveikatą, nervus. Buenos Aires, pavyzdžiui, psichtrinės ligoninės ir prieglaudos vis pasitaiko po kelerų net ir keiliolika lietuvių ir lietuvių. Dar daugiau nervų pusiausvyrą praradusių slankioja gatvėmis ar glaudžiasi prie pažįstamų. Iš dalies prie šios nelaimės plitimo prisideda perdidelis prasto stipraus vyno vartojimas, ypač kenksmingas tvankiame Buenos Aires didmiesty.

Tautinė nuotaika

Nepergeriausia didesnės mūsų išeivių dalies P. Amerikoje ir tautinė nuotaika. Daugeliu čionykščių lietuvių užkėrėjo komunistinė propaganda, kiti šiaip sau materializme paskendę visam kitam abejingi. Visuomet čia buvo jaučiama stoka gerų inteligentingų visuomenės vadų, bet netrukio išnaudotojų ir anarchstų, kurie Argentinoje eilę metų leisdami asmeninio pasipelnymo tikslais laikraščius, besivadinantį „pažangiu ir demokratišku“ dabar lietuvių darbininkus tebedemoralizuoja.

Yra ir šviesių reiškinių

Yra tokių tvirtų lietuvių patriotų, kurie neatsivėlgdami į nieką, siejosi visais savo tautos rūpesčiais ir nelaimėmis, pinigų ir darbu prisideda prie visų kilnių užsimojimų. Argentinos lietuviai Avellanedoje (Buenos Aires priemietis) turi naują gražią tėvų mairijonų pastatytą bažnyčią. Prie jos yra ir mokykla lietuvių šv. Kazimiero Seserų vardu. Yra šaunus šv. Cecilijos choras. Yra veiklus „Lietuvių išlaisvinti Centras Argentinoje“. Yra pora savišalpiųjų draugijų. Yra kas Lietuvos laisvės byla gina vietinėje ispanų kalba spaudoje.

Įvažiavimas

Dabar Europos lietuviams gal pats svarbiausias klausimas: tai kaip į Argentiną atvykti? Pirmiausia tenka pabrėžti, jog kaip visur, taip ir čia karo pradžioje įvesti emigracijos suvaržymai dar nepanaikinti. Masiniu būdu kaip anksčiau atveiai neįsileidžiami. Dedama pastangų, kad Argentiną, Boliviją, Čilę ir Kolumbiją, o gal ir Urugvajus įsileistų didesnį lietuvių tremtinių skaičių be ypatingų suvaržymų. Kadangi minėtos šalys gauna ir kitų Europos tautų panašius prašymus, klausimas svarstomas lėtai ir be galutinio sprendimų. Tenka laukti. Individualiai Argentinos vizas galėtų gauti tie, kuriuos čia kvietę artimi giminės ir taip pat lengviau-tie, kurie jau anksčiau yra gyvenę; kuriems draugai ar kas kitas Emigracijos Departamente garantuotų trims metams apmokamą darbą. Garantijos užtenkamomis pirmoje eilėje skaitomos tų, kurie turi savo įmones ar ūkius. Nors daugumas lietuvių turi nuosavus namelius, ar vidutinio darbininko uždarbį bei santaupų, garantijai pagrindo tатаi dar nesudaro.

Išmokslintiems lietuviams

Kai kurie aukštąjį mokslą baigę diplomuoti lietuviai klausia, ar jie galėtų gauti savo specialybės darbų universitete, įstaigose ir panašiai. Nėra vilties, kad tokie norai iš anksto būtų patenkinti ir garantuoti. Daugelis pačių argentiniečių ir naturalizuotų šios šalies piliečių negauna darbų ir postų, kokių norėtų. Ypač tai dažnas reiškinys humanitarinių mokslų šakose.

Medikams, agronomams ir inžinieriams sąlygos ir galimybės yra palankesnės. Bet ir juos vargiai kurti įstai-

ga stengtųsi pasikviesti. Savo pastangomis lieka pasirūpinti visa, atvykti, pramokti kalbos, akyliai apsižiūrėti kur ir kaip galima prieiti, tada ir įsikūrimo galimybės ir pasisiekimo ar nepasisiekimo rizika paaiškės.

Apie darbus

Argentina, kaip ir kitos P. Amerikos šalys, pirmoje eilėje įvertina žemės ūkio darbininkus. Amatininkai, technikai, elektristai, šoferiai taip pat darbo gali gauti lengviau. Fabriku darbininkų statomos jau sunkesnės sąlygos (žiūrima amžių, sveikatos, kartais ir pilietybės). Tokių reikalavimų mažiau paisoma iš viršų ir tarnų. Jei kas turėtų kapitalo kuriai nors pramonės įmonei pradėti, ar ūkiui nusipirkti, ar prekybai, jau greitai, kaip sakoma, ant tvirtesnių kojų galėtų atstoti.

Visa apibendrinant, nebus suklusta pasakius: kam pavyks atvažiuoti į Argentiną ar kitur su blaivia nuovoka, gerais norais, tvirta valia ir pasiryžimu kovoti ir laimėti, nežus. Tik juo mažiau perdidelių iliuzijų, juo sveikiau. Kukliai pradėjus nuo bet kurio darbo, nesibijant pavargti ir turint iniciatyvą, kelias gali būti praskintas į visai žmonišką būklę. Duonos ir laisvės čia yra daugiau, negu kartais iš tolo vaizduojama.

Pilietybė

Argentinoje pilietybės įsigijimui nustatyti mažiausia dveji metai. Karo pradžioje sustabdytas pasų suteikimas dar tebegalioja, bet, atrodo, kad neilgam. Antra vertus, čia pirmom galvon nevisur pilietybės atsižvelgiama. Valstybinė tarnyboj, tai, žinoma, taip.

Į Argentiną šiuo metu nukreiptos daugelio išbadėjusių tautų akys. Linkėtina, kad vargingose ir nesaugiose sąlygose atsidiurę lietuviai galėtų į šią sočią ir saulėtą šalį atvykti.

BALTIJOS KOLEGIJA BELGIJOJE

Antverpenas (LAIC) — „Regina Pacis“ Reteraitėhuis Schilde (Antwerpen) Belgium, praneša, kad tenai yra įkurta Baltijos kolegija seminaristams. Joje studijuoja 7 lietuviai (4 teologija, 3 filosofija), 17 latvių, 12 vėndrų ir 2 rumunai. Tai vis daugiausia klierikai, kuriuos vokiečiai buvo sugaudę ir darbo batalionus. Kai kurie jų buvo nugalbinti net į Norvegiją ir vėliau liko „karo belaisviais“. Vatikano nuncijaturai ir Belgijos bažnyčiai vyriausybei besirūpinant, jie liko išlaisvinti ir jiems buvo sudarytos galimybės tęsti mokslą. Visi jie prašo knygų, rūbų, kasdienių reikmenų.

(„Draugas“, 1946. VI. 8.).

Margi trupinėliai

NAUJA ŠLUOTA

Didelės bendruomenės rūpestingas komitetas įsteigė gimnaziją, suorganizavo chorą, dar kitokiais rimtais dalykais pasirūpino, o pagaliau nutarė išleisti prasmingus ir specialistų paruoštus ženklius lietuviškoms temoms. Nutarė ir išleido, bet baigiant darbą pradėjo dienas kitas komitetas. Jis pirmiausiai sustabdė ženklių platinimą, nes jie sugalvoti ir įvykdyti senojo komiteto, taigi tik senajam bus garbė.

Sutvarkęs šį popierinį reikalą, buvo bepradedas... Ne, ne, gimnazijos reikalas jau buvo perėjęs ir kitų žinybų rankas, tad naujam komitetui jos iš naujo suorganizuoti jau nebeprisiekė. (m. vab.)

DEGANTI VAGIES KEPURĖ

Vietinio laikraščio feljetone buvo išspausdintas sakiny, kad, girdi, anas dirigentas nesigėdindamas lenda prie svetimos žmonos. Feljetono autorius patikino redakciją, kad šiaip rašydamas jis jokio asmens neturėjęs galvoje.

O kai feljetonas buvo išspausdintas, rytojaus dieną vienuolika asmenų kreipėsi į redakciją ir pareiškė maždaug taip:

— Kaip aš elgiuos, taip elgiuos, bet rašyti apie mane vis dėl to nereikėjo. (n. kar.)

NAUJAS TEISĖS AIŠKINIMAS

Vieną rytą skalbykla iš tolo dvokė krūmine, o jos katilė buvo apčiai išsunktos brogos. Po kelių dienų istorija pasikartojo. Tada įvykiais susidomėjo revizijos komisija ir pasaugojo, o besaugodoma užėjo visą fabrikėlį. Surašė, /kas tokiais atvejais rašoma, ir bylą atidavė spręsti vadovybei. Reikalai susidėjo taip, kad tomis dienomis keitėsi vadovybė, tad drąsiusius fabrikantus nubaudė jau naujoji. Nubastieji, nepatenkinti jiems uždėtomis ir tomis kukliomis baudomis, parašė protestus, kad naujoji vadovybė neturėjusi teisės bausti, nes nusikaltimas esąs padarytas senajai vadovybei valdant. Teisingai vyrai galvojo, nes režimams keičiantis pažemintieji iškeltami, o iškilę pažeminami. Nors jie ir teisingai galvojo, bet vadovybė buvo tokia nežmoniška, kad už protestus dar jiems prie baismės pridėjo priedo.

(k. abr.)

Is Freiburgo Padangės

(Gyvenimiška mišrainė)

Freiburgo lietuviai nuobodžiauti neturi kada. Jiems jau, matyt, taip lemta, kad amžinai turi žnekti. O tos šnekos, kurios prasideda anksti rytą ir baigiasi vėlai vakare, sukasi apie vieną vienintelį klausimą: maistas. Pilvas, kaip žinote, triukšmą kelia tik tada, kai jis yra alkanas, kai jo nepakuri pakankamu kalorijų kiekiu.

Mažutė pilvinė ekskursija atgal. Su karo pabaiga ir daugelyje vietų pasibaigė rūpestiai dėl pilvo. Bet tai jau būdu ne Freiburge. Čia tie reikalai kaip tik pakrypo visai priešingon pusėn. Beveik iki 1945 metų pabaigos tiek lietuviai, tiek ir kiti užsieniečiai Freiburge diena iš dienos turėjo vis smarkiau ir smarkiau veržti diržus prispažindami, kad jie formaliai badauja.

Atmintinos anų popalubinių laikų dienos: Apžergę savus ir skolintus dviračius, lietuviai kasdien braukdavo ir artimiausius kaimus, kartu su savim gabendami kelnes, švarkus, batus, paltus ir kitus garderobo įtaisymus, kad tik juos galėtų pakeisti ir rimtesnes kalorijas. Daugeliui tokios likvidacinės garderobo ekskursijos atsibodo ir jie, numoję ranka į gražiąsias Freiburge apylinkes, į sodus, pilnų vaisių, į kalnų atslaites, pilnas vynuogynų, pasuko į nuobodžias Hanau ar Dillingeno apylinkes, kad tik nereikėtų paskutinių kelių nusimauti.

Tačiau apie 250 atkaklių freiburgiečių pasiliko ir toliau. Išvalę savo garderobus, jie ėmė bombarduoti vietos valdžią, siuntinėjo verkti ir skandalyti sugebančias moterų delegacijas. Išvietovintųjų maitinimas perėjo į vietinės intendatūros rankas.

Iš karto, tarsi magiška lazdele pamojus, pasibaigė aprangos dalykų gabenimas ir aplinkinius kaimus. Riebesnis valgis sausuose yduriuose buvo bepradėdas kelti riaušes, bet po poros dienų viskas susitvarkė, ir mes pradėjome pilviškai laimingas dienas.

Jeigu dabar pamatydavome savo tautietį, braukiantį kaimo link, mes būdavome tikri, kad jis keliauja ne ko nors kito, kaip tik skystųjų kalorijų ieškoti. O tų kalorijų, vadinamų kiršvaserių cvečkinių ir kitaip, Freiburge apylinkėse niekada netrūko. Freiburgas greitai pasidarė skystųjų kalorijų svarbiausiu tiekėju abiemis likusioms zonoms. Įvairiausių gildijų vaizbūnai tiek freiburgiečiai, tiek ir svetimieji, su šitomis gėrybėmis keliaudavo į tolimiausias stovyklas. Freiburgas turėjo pinigais ir vertybėmis. Ir ne už ką kitą, kaip tik už stimelį, kurio sotieji seniai ilgėjosi.

Pusmetį pilveliai buvo patenkinti. Tik pusmetį. Pasukui vėl atėjo juodos dienos. Ne tokios jau labai juodos, lyginant su popalubinėmis, bet vis dėlto ne tokios jau ir giedrios. Maisto tiekimas sušlubavo. Prasidėjo dienos, kada niekas nežinojo ką gaus, ir iš viso ar gaus. Kartais ir savaitę tekdavo išgyventi be duonos ir be jokio duonos pakaitalo.

Nauji niurnėjimai, priekaištai. Laikai pasitaisė, tačiau gerosios dienos negrįžta. Normos smarkiai apkarpytos. Kai kurių produktų duoda tik 25% buvusios normos. Visi valgytojai staiga buvo suskirstyti net į 8 grupes. Vienai grupei paskirtas truputėlis su mažučiu priedu, trečiai su dviem priedeliais ir t. t. Bet niekas iš tų 8 grupių šiandien negauna pakankamo kalorijų skaičiaus. Ir ypač todėl skamba pilvinės arijos. Nuo rytelio lig vakarėlio. Yra krautuvės, yra krautuvėlių direktoriai, yra pardavėjai ir pardavėjų pavaduotojai, bet nėra jau to, kas buvo anksčiau. Girdėti, kad krautuvėlių pardavėjai, direktoriai vadovaujant, organizuoja žvejų artelę, kuri padės eksploatuoti kalnų upeliuose besiveisiančias foreles.

Jeigu vegetuoja oficialiosios krautuvės, tai už tai visko pilna pšiaur oficialioje pabaltiečiams skirtoje vietos ir daržovių krautuvėje, kurią kažkoku būdu atidarė broliškos latvių tautos apskrus atstovas. UNRRA jam leido pardavinėti pabaltiečiams vaisius ar daržoves, kurios pateikiamos iš intendatūros sandėlių valdine kaina. Bet pardavimo kaina! Atleisk jam Aukščiausias. Visi pabaltiečiai greitai tupės jo vieno kišenėje. Už tas prekes jis nesidrovi imti ir su 500% uždarbio. Skundai nieko nepada. Viskas dvokia nešvariom kombinacijom. Bet pakaks apie pilvą.

Kilkime, broleliai, aukščiau. Prie dvasinių reikalų apdūmėjimo. Negyrėme niekur savo choro, nei grakščių šokėjų. O mūsų choristai ir šokėjai, drauge suspausti, vadinasi meno ansambliu su vadovybe, su taryba, su aukščiausią valdžia chorvedžio asmenyje. Anksčiau choras pagiedodavo, kartais ir padainuodavo. Anksčiau ir šokėjos su šokėjais pašokdavo. Anksčiau ir chorvedis, Michalinas akomponuojant, vieną kitą solo numerį atlikdavo. Dabar viskas nutilo. Chorvedžiui artimi sluogsniai teigia, kad naujas jo solo pasirodymas įvyks rugsėjo pradžioje, kai bus norima paminėti tautinė šventė.

Vieną kartą buvome prisipašę čurlioniečius. Koncertavo ir Butėno menininkai. Paskutinė šios rūšies sensa-

cija — Dambrauskaitės, Jonuškaitės, Baranausko, Ambrozaičio ir Jeronimo Kačinsko kolektyvinis koncertas, kurį vietos lietuvių Raudonojo Kryžiaus skyriaus pirmininkas inž. Jesaitis sumaniai pavertė gražia lietuvių ir prancūzų susiartinimo švente.

Sąlygos meniniams pasirodymams Freiburge labai geros. Visi lig šiol buvę koncertai praedavo su vis didėjančiu pasisekimu. Didelės paramos šiuo atveju lietuviams rodo visa aukštoji karinė ir civilinė prancūzų valdžia.

Kartą savaitėje, pasninko dienoje, lietuviškoji kolonija susirenka gražioje pabaltiečių rezervuotoje kavinėje išlaikyti vienokios ar kitokios paskaitos. Paskaitininkų, Dievui dėkui, turime net labai gerų. Pirmasis amukas šiose paskaitose tenka prof. Vaclovui Biržiskai. Ir dabar freiburgiečiai lietuviai taip išlepo, kad jie žiūri ne į temos pavadinimą, bet į prelegento pavarde. Kas vienoje paskaitoje buvo neįdomus, antrą verčiamas skaityti pustuštėje auditorijoje.

Paskutinė paskaita išdrožė prof. V. K. Jonynas. Na ir kliuvo visokiems neapkepiams, nevertinantiems mūsų liaudies meno, nenorintiems ir nesugebantiems suprasti tų dvasinių lobių, kurie slypi mūsų liaudies kūryboje.

Pats prof. V. K. Jonynas, kaip žinoma, sulipdė Freiburge taikomosios dailės institutą, kuriam jis vadovavo dar Kaune. Viena to instituto studija — keramikos studija jau veikią. Kitos turi pradėti veikti artimiausiomis dienomis. Paskaitos proga prelegentas kvietė visus lietuvius susidomėti pritaikomuoju lietuvių menu ir remti

kiekvieną šios rūšies pastangą. Brangiai pirkti kulkosvaidžiai pasiliko už geležinės uždangos. Į ištrėmimą mes iškeliavome turtingi tik savo dvasiniais turtais, savo daina, savo liaudies šokiais, savo liaudies kūriniais. — Kas būtų iš mūsų, jei viso to šiandien mes neturėtume? Kuo galėtume pasirodyti prieš kitus? Prelegentas klausinėjo, bet niekas neatsakinėjo.

Vietos universitete studijuoja arba bent studento vardą, kaip ir papildomas kelnes, nešioja apie 100' jaunimo maždaug tarp 40—50 metų amžiaus. Yra, suprantama, ir jaunesnių. Dirba žmonės universitete, dirba ir už jo sienų ir ypač rengdami initium semestri arba finis semestri. Dabar studentai atostogauja ir įvairiausiose kolonijose varo akciją už studijavimą Freiburge universitete. O sąlygos čia studijuoti ne taip jau blogos, jei tik tas pilvelio klausimas nebūtų toks aktualus.

Dalis prieauglio susimetusi į prancūzų gimnaziją. Patys mažieji rities per pradžios mokyklos suolus, o mokyklos inspektorius (žinoma, lietuvis) ant mokinių sąsiuvinį kertelės kartais išsiblašymo akimirksnyje ima ir užrašo savo mylimos vokietaitės vardą.

Kai grįšime į Lietuvą, Freiburgo kolonija pateiks ne tik keramikų specialistų, kurie jau pradėjo čia savo studijas, bet taip pat elektro mechanikų, šoferių, siuvėjų, audėjų, laikrodininkų ir kitokių specialistų. Beveik visi kolonijos lietuviai išrašė savo pavardes į sąrašą vieno-kių ar kitokių kursų, kuriuos UNRRA žadėjo suorganizuoti. Visi šiandien jau būtume specialistais, jei bent pusę pažadėtų kursų būtų buvusi suorganizuota. Bet greičiausia, kad nė vieni kursai nepradės veikti anksčiau, kaip ateinančių metų sausio 1 dieną, kada pati UNRRA perduos savo pareigas naujam mūsų globėjui. Iki to laiko vyks intensyvus sąrašų sudarinėjimas.

VI. Minvydas.

Paieskojimai

BLEKERTIENĖ Marta, gyv. Hannover — Stöcken, D. P. Baltic Camp — ieško Bekerienės — Sokytes Mėtos, giminių ir pažįstamų.

BLEKERTIENĖ Marta, gyv. Hannover — Stöcken, D. P. Baltic Camp ieško Matijošytės — Silerytės.

LEONAVIČIUS Kazys, gyv. (16) Fulda, Frankfurterstr., Litauisches Lager, — ieško brolių Stanislovo ir Augustino Leonavičių.

VEINGERTNANAS Zigmantas, gyv. (16) Mackenzell, Kreis Hünfeld, Nüsterstr. 89 — ieško Onos Drašdauskaitės iš Panevėžio, paskutiniu laiku gyvenusios Kōlin (Pommern).

URBSIENĖ Marytė, — Hanau, Lit. Lager, — ieško: vyro Jono, sūnų Prano ir Gustavo. Visi iš Šakių apskr. Kidulių valsč. Žiūrių km. Malonūs skaitytojai padėkite surasti.

KOPLIAUSKAS Stasys, — (14 a) Kirdheim-Teck, Krebenstr. 14, — ieško: inž. Bagdono Jono, sesers Kopliauskaitės — Bagdonienės Bronės ir pažįstamų.

BUDRYS Jonas, — Chieming, Krs. Traunstein, DP Camp, — ieško: žmonos Fortunatos — Leonitos ir dukrės Leonidos — Lydijos.

KORSAKAS Julius, — Baltic States DP Camp, Flintbeck bei Kiel (24) anksčiau dirbęs Vokietijoje — Karaliaučiuje ieško giminių ir pažįstamų.

TALALIS Stasys, Baltic States DP Camp, Flintbeck bei Kiel (24) ieško giminių ir pažįstamų.

ENZAITIENĖ Justina — Hanau, Lit. Lager ieško sūnaus Prano, gim. 1925 m. Šakių apskr. Kidulių valsč. Žiūrių km.

GUSTAITIS Jonas, gyv. Svankoln Snibby, Sjoelland, Danmark, — (Lietuvoje dirbęs Z. U. K. „Žiedas“) — ieško: Marijos Gustaitienės — Vaičiukaitės, Tomo Rainio, Jono Strazdo, Juozo Vaičiukausko, Vlado Simonaičio ir Anelės Mikulskienės — Vaičiukaitės.

GUMAS Valteris, gim. 1924 m. Tauragėje, gyv. Oldenstadt 74 b, Uelzen (Hannover) ieško p. Kviciūtės (Kwitschau) Irenos, gim. 1926 VIII. 11. Marijampolės apskr. Paskutiniu laiku gyveno Kolberg — Pommern.

ARMINIENĖ Ona, — Hanau, Lit. Lager, — ieško sūnaus Edvardo, gim. 1925. Zinantieji jo likimą malonėkite pranešti motinai.

DUNEKAS Viktoras, — (23) Oldenburg, Unter-Berg-Lager ieško: Bronės Dunecienės — Kemlytės, solistės Reginos Dunecaitės ir Kosto Duneco.

BARTASIAUS Juozo ieško sesuo Bartašytė — Bartašus Zosė gyv. Calle La Risya 2 063, AVILLANADA, Buenos Aires — Argentina.

BRUZIENĖ — Slavinskaitė Birutė, — Kempton, Lit. Lager, — ieško savo tėvų Baltrūnų iš Kauno — A. Panemunės.

BERTASYTĖ Birutė, gim. 1921 m. kuri mokėsi Kauno IV gimnazijoje, 1937—38 m. bėgyje gyvenusi Kaune,

vėliau persikėlusį gyventi Vilnijun. Atsilepti „Mūsų Vilties“ administracijoje. Labai svarbu! Paieškojimas iš Amerikos.

GELVINAUSKIS Zenonas iš Alsėdžių, gyv. (21) Meerbeck b. Stadthager — Lit. Lager ieško: brolių Kosto ir Vacio ir seserų: Bronės, Stasės ir Birutės, draugų bei pažįstamų.

GIRČIENĖ Marė iš Stankiškių — Švėkšnos vl., gyv. (21) Meerbeck bei Stadthager ieško Girciaus Vinco ir Stasio ir Šaulio Domo.

KIELAITĖ Anecita — München, Lamon str. 21 ieško brolio Vytauto Kielo.

GRAZYS Povilas, gyv. (13 a) Scheinfeld, D. P. Camp — Lit. Lager — ieško: žmonos Irenos Gražienės — Paulauskaitės. Žinančius apie jos likimą maloniai prašau pranešti.

Prašoma atsilepti VAISVILAITE Verutė, arba žinantieji apie ją prašomi pranešti „Mūsų Vilties“ redakcijai.

LIETUVIŲ — MENININKŲ ŽINIAI!

Nuo š. m. rugpjūčio mėn. 19 d. anglų zonoje — Braunšveige atidaryta visų valstybių DP. menininkų meno kūrinių ir liaudies dirbinių parduotuvė.

Lietuviai — menininkai, norintieji parduoti savo kūrinius, gali už tam tikrą nuosimti tai padaryti. Taip pat šioje parduotuvėje menininkai galės nusipirkti reikalingos tapybai ir kitoms meno sritims medžiagos. Šioje parduotuvėje klientūrą sudarys anglų kariai ir kt. Visais šiais reikalais prašome kreiptis laiškais rašyti lietuviškai) arba asmeniškai adresu: Wladimich Pitalej, (20) Braunschweig, Madamenweg 171, bei Frau Scholz.

Mielą Redakcinio Kolektyvo bendradarbį

Bronių Zalį —

ir

p-lę Leonidą Gaidžionytę,

sukūrusius lietuvišką šeimos židinį, nuoširdžiai sveikina

„Mūsų Vilties“ Redakcinis Kolektyvas.

Mielą draugą

Povilą Bružą

ir

p-lę Melitą Šmitaitę,

sukūrusius šeimos židinį nuoširdžiai sveikina

„Mūsų Vilties“ redakcijos kolektyvo draugai.

210.000 egzempliorių spaudos

1946 m. rugpjūčio mėn. 19 d. Hanau lietuvių stovyklos paštas min' savo vienerių metų darbo sukaktį.

Prieš metus laiko Hanau'e kūrėsi didelė lietuvių kolonija. Į jos organizavimą įsitraukė įvairios profesinės grupės. Šioje stovykloje susibūrė ir būrelis buv. paštininkų, kurie irgi ėmė svarstyti galimumus prisidėti prie šios lietuvių stovyklos gerbūvio pakėlimo.

Pirmame savo susirinkime grupė nutarė įkurti stovykloje lietuvių paštą; išrinkta penkių asmenų valdyba, nustatyta grupės veikimo gairės, kad tuo gyventojams būtų patarnauta susižinojimo srityje.

1946 m. rugpjūčio mėn. 19 d. skelbimais pranešta apie pašto atidarymą. Paštininkai, pradėdami šį darbą, vietos administracijai nestatė jokių sąlygų, o tik pasiūlė savo kuklius patarnavimus visuomenei. Dėl patalpų stokos darbas buvo pradėtas apgrūvusiame, be langų ir lubų salėje, o baldus pavadavo čemodanai. Vėliau buvo gautas paštui kampelis prie komiteto.

Pradžioje buvo suorganizuotas estafetinis paštas ir kol pašto susisiekimo nebuvo, šis paštas per savo specialius pasiuntinius ir pravažiuojančių asmenų dėka į kitas stovyklas persiuntė daugybę laišku. Gautą korespondenciją ir prenumeruotus laikraščius pašto kolektyvo nariai be jokio atlyginimo kasdien pristatydavo gyventojams į namus. Paštas jautė didelį visuomenės troškimą gauti lietuvišką spaudą. Čia paštininkai iš savo sudėtų avansinių lėšų parūpino pirmųjų lietuviškų laikraščių, jų parvežti važiuodami į tolimiausias spaudos leidyklas savo lėšomis.

Įvedus pašto susisiekimą, darbas palengvėjo. Buvo gautos atskiros patalpos, pradėtos atlikti visos galimos pašto operacijos. Sudarytas glaudus ryšis su laikraščių administracijomis, ir stovykloje gausiai pasirodė įvairių laikraščių bei leidinių.

Šiuo metu stovyklos paštas atlieka visas pašto operacijas ir drauge vadovauja spaudos platinimo darbui. Dirba keturi tarnautojai. Iš jų atlyginimą iš UNRRA gauna tik vienas vedėjas, kitiems piniginis atlyginimas mokamas iš pašto operacinės sąmatos.

Per metus laiko Hanau paštas yra atlikęs didelį ir sunkų darbą. Persiųstos ir gautos korespondencijos kiekiai ir išplatintos spaudos egzempliorių skaičius rodo, kad darbo būta tikrai gausu. Visur išsiųsta įvairios rūšies korespondencijos 21.000, o gauta 18.000.

Periodinių leidinių — laikraščių išplatinta 179.000 egz. Neperiodinių leidinių egzempliorių skaičius siekia 31.000. Pažymėtina, kad ši stovykla aprūpinama visais pasirodančiais periodiniais ir neperiodiniais leidiniais.

Per metus laiko paštas padarė 155.000 RM apyvartą. Pelno turėjo 22.000 RM. Taigi už leidinius teko išmokėti apie 133.000 RM. Tuo būdu per metus vienam stovyklos gyventojui teko 70 egz. leidinių. Kiekvienas gyventojas išleides spaudai apie 50 RM. per metus.

Paštininkų grupės valdyba susidariusį pelną išskirstė įvairiems kultūriniais reikalams: švietimui, bažnyčios įrengimui, socialinei globai, vietos komitetui, Foto meno draugijai, skautams, R. Kryžini, Laisvės fondui, Žurnalistų S. - gai ir kt.

Ir ateityje paštininkai numato savo pelnu teikti paramą ten, kur tik pareikalaus bendrieji visuomenės interesai.

Paštininkų grupės valdyba dar praėjusiais metais, kiek sąlygos leido, susižinojo su kitų stovyklų paštininkais ir bendradarbiaudami padėjo įsteigti visoje eilėje stovyklų paštus, kurie taip pat sėkmingai visuomenei patarnauja.

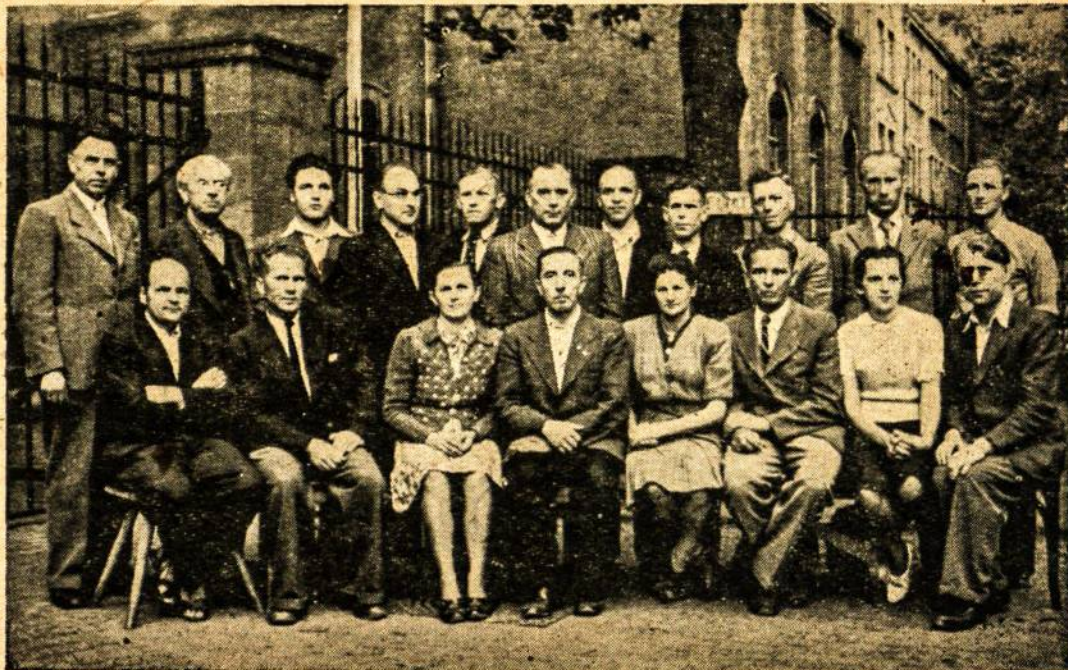
Bent trumpai apžvelgę šios nežymios įstaigos metinį darbo balansą, galime pasakyti, kad paštininkų anuo

metu dėtos viltys išsipildė ir jie savo patarnavimą visuomenei atliko gerai.

Ištrėmime gyvenant, daugiau negu kada nors yra laukiamos žinios. O joms kelią iki mūsų sutrumpina paštininkai. Kiekvienas iš mūsų pažįstame juos, jų tarpe išnešėjotojus, kurie dažnai mus pradžiugina žinute iš užjūrio ar artimųjų ištrėmime.

Į antruosius darbo metus žengiantiems paštininkams palinkėtina ir toliau su ta pačia darbo meile dirbti visų ištrėmime esančių tautiečių gerovei.

A. V.

Hanau paštininkai

Seedorfiečiai turi vertingų mūsų kultūros eksponatų

Seedorfo lietuvių stovykloje, žinomo kalbininko ir pedagogo Petro Būteno iniciatyva ir jam pirmininkaujant, iš visuomenės tarpo sudarytas Parodos Komitetas suruošė lietuviškosios kultūros parodą. Ekspozitai parodai buvo surinkti iš vietos lietuvių gyventojų. Prie parodos ruošimo prisidėjo visi, kuo galėdami. Ir pasirodė, kad Seedorfo lietuvių bendruomenė turi iš Lietuvos labai daug vertingų mūsų tautinės kultūros parodai eksponatų. Parodos Komitetas, talkininkaujant inž. Reisonui, parodą patalpino didelėse dviejose salėse. Vienoje jų pavaizduota mūsų tautodailė. Čia, pradedant jau visur dabar koncertų metu matomais tautiniais kostiumais, tautinėmis juostomis, žiūrovas užtinka jau seniai, dar Lietuvoje matytus dalykus: gintariniai papuošalai, karoliai, apirankės, koteliai, medžio ir odos išdirbiniai, gražūs stalo papuošimai iš lino, megzti gausūs nertiniai, gražaus audimo paklodės, rankšluosčiai ir kt. Ir šalia šių visų gražių lino dirbinių pastatyti du rateliai, tie, kurie liną paverčia gražiomis gijomis. Bėgdami iš Lietuvos, su savim ėmėm tai, kas atrodė reikalingiausia. Lietuvė motina į vežimą įsėdėjo ratelį. Kas žino — galvojo ji — rasit prireiks ratelio. Ji net nežinojo, kad tai darydama, ji daro labai svarbų darbą. Ratelis mums išvijoje labai brangus eksponatas, tai mūsų simbolis. Mes čia einame iš naujo vargo mokyklą. Tolimesniuose akvriuose užtinkame senų lietuviškų maldaknygių, užtinkame įvairių įvairiausių knygų — vadovėlių ir pasiaukavimo — naujais švariais viršeliais ir aprintais, su daugybe žymių ilgos ir sunkios kelionės iš Lietuvos. Mūsų dar Lietuvoje išleistus leidinius — periodinius ir vienkartinus — papildė nauja leidinių grupė — išvijoje gimusieji. Vsi jie gražiai sudėlioti ant stalų, ir, eidami pro juos, džiaugiamės mūsų tautos kūrybine galia, nenykstančia nė sunkiausiomis mūsų gyvenimo valandomis.

Toliau istorinis skyrius. Čia daug prisiminimų. Visa liečia mūsų dienas tėvynėje. Čia Lietuvos kariuomenė, ordinarai ir medalistai, čia mūsų nepriklausomosios valstybės ženklai — pinigai ir pašto ženklai, ten toliau mūsų gražioji Tėvynė, dabar karo ir praivių sunaikinta, vaizduose. Dar toliau mūsų didžiųjų tautos vyrų prisiminimui skirti eksponatai. Kuklus paskutinio aušrininko Martyno Jankaus kampelis, daug vaizdų iš rašytojos G. Bitės — Petkevičaitės laidotuvių, Dariaus ir Girėno kampelis su gražiu „Lituanicos“ modeliu. Apačioje ant stalo mūsų ryšis su Lietuvos žeme: trys riekės lietuviškos duonos su užrašu: „Lietuviška duona, kepta 1944 m. liepos mėn. 20 d. Sintautuose, Šakių apskr. Rugiai iš 1943 m. derliaus“. Šalia duonos žiupsnelis lietuviškos žė-

mės, nuo kurios jau dveji metai kaip esame organiškai atitrūkę. Tai brangios mūsų relikvijos.

Toliau randame daug Lietuvos praeitį ir dabartį liečiančių žemėlapių. Atskirais skyreliais pasirodžiusios Seedorfo liet. mokyklos ir „Aušros“ Tuntas, pavaizduodamos gyvą skautiškųjų organizacijų veiklą. Labai apstu skautiškosios literatūros, vaizdų iš skautiškojo gyvenimo, ypač stovyklaujant, skautiškosios uniformos, ženklai ir kt.

Parodos organizatoriai mūsų tautinės kultūros propagandoje atliko didelį darbą. Daug svetimtaurių turėjo progos pamatyti tikrąją lietuvių dvasią jo veiksmuose. O ir patiems lietuviams ši paroda davė daug dvasinės paramos, padėdama, atlaikyti tą dvasinę pusiausvyrą, kurios kartais netenkame.

S. Narkėliūnaitė.

Laiškai redakcijai

Prieš porą dienų mūsų redakcija gavo iš Dachau belaisvių stovyklos laišką. Jį talpiname mūsų laikraščio skiltyse ir norime, kad jį atkreiptų dėmesį mūsų į staigos ir pavieniai asmenys. Mes manome, kad Raudonasis Kryžius Tübingene galbūt, turi ir ten esančių belaisvių sąrašą. Tad ieškantieji savo artimųjų galėtų šiuo adresu atsiklausti, o kartu ir paprašyti informacijų, kaip jiems ieškomiems artimiesiems galima padėti.

* Mūsų visų reikalas rūpintis, kad greičiau jie visi būtų paleisti ir grįžti į mūsų tarpą.

„Gerb. P. Redaktoriau!

Skaitydami Jūsų redaguojamą laikraštį apie savo tautiečių, kur jie bebūtų, gyvenimą, radome parašyta, kad Raud. Kryžiaus pastangomis iš vienu, kitur paleisti būvę vokiečių Wehrmache, per prievartą paimti arba sugauti lietuviai karo belaisviai. Mes, čia esantieji Dachau 123 lietuviai belaisviai, suvežti iš Austrijos, Italijos ir kitų vietų taipgi laukiame tos valandos, bet, deja, esame ar nežinomi, arba palikti Dievo valiai, nors ir nebūdami savo tautos bei leivės reikalo išdavikai. Nuo š. m. balandžio mėn. pradžios vežiojami iš lagerio į lagerį, paskutiniu metu pusbadžiai gyvendami, laukiame savo tautiečių, bei jų įstaigų, kaip Raud. Kryžius, kad gelbėtų užbaigti nelaisvės dienas, nes paskutiniu metu virš mūsų galvų plazdena rimtas pavojus, tykodamas paimti mus į savo globą.

Pirmutinį, o gal ir paskutinį kartą, krepiamės į Jus ir maloniai prašome pagelbėti ir šį mūsų prašymą patalpinti Jūsų vedamajame laikraštyje.

Vytantas.

Hanau estafetinis paštas